БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

47-дохи жэл

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 303 (13005) | 1969 оной декабриин 27, суббото | Сэн 2 мүнгэн

...ЖЭНГЫН ХОНИШОДОЙ, МУХАР-ШЭБЭРЭЙ ...АНИЗАТОРНУУДАЙ ҮҮСХЭЛ ҺАЙШААЛТАЙ, ...ХАА ХААНАГҮЙ ДЭМЖЭГДЭХЭЭР

...жэнгын аймагай „Октябриин 50 жэл" ...озой хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй

...ОЦИАЛИС УЯЛГА

...ад В. И. Ленинэй тү- ...) жэлэй гайхамшаг ойе ...гтэсөөр угтахын түлөө ...эжэ байна. Хэжэнгын ...Октябриин 50 жэл» сов- ...хонишодшье энэ ехэ ...ажалай һайн үрэ дүн- ...тахын тула бэлэдхэл хэ- ...и.

...най хүндэшэг байшоо. ...болон бэлшээри ган га- ...раргдаа. Тиигэбэшье энэ ...эр ушарые дабан га- ...идой тоо толгойе бүрин ...тахын, хониной ашаг шэ- ...шүүлхын тула бидэ яһа- ...го гаргаабди. Тиихэ ...лжэлгэдэ хэрэгтэй бо- ...лээ бэлэдхэжэ абаха ...арал табяабди.

...эй дүүрэхэ үедэ бидэ ...гой хонидтой (тэрэ тоо- ...эхэ хонидтой) байха бо- ...онин бүриһөө дунда зэр- ...илограмм ноохон абтаа, ...ихэдэ түрүү хонишод ...ов, Д. Дугарцыренов, ...вский, В. Жамсуева, ...ев, Ц. Цыденова бо- ...хонидойнгоо толгой бу- ...3,5 килограмм нооho хай- ...а. Хонишод М. Рабдано- ...Галсанова гэгшэд хонин ...килограммhaa үлүү ноо- ...ураа, мүн эхэ хонин бу- ...га абажа, бүтэн бүрин ...н байна.

...нооһо ба мяха абалга ...бүри дээшэлжэ байна. ...ой 11 һарын туршада ...57 центнер нооһо, 1258 ...иной мяха тушааһан ...үрэндэ тушааһан бүхы ...шахуу процентнь хони- ...болоно. Гүрэндэ бэлэд- ...нооһоной 93 процентнь ...артайгаар абтаа, бэшэ- ...бтар нооһон.

...уйлаһан энэ тэды һайн ...рэ дүн һанааемнай ама- ...Түл үшөөл үсөөнөөр ...ин гарзална.

...алдахи угаа харюусал- ...—хурьга абалгын үе мү- ...э ерэбэ. В. И. Ленинэй ...00 жэлэй ойе һайнаар ...лөө мүрысэхэ зуураа, ...үбэлжэлгые амжалта- ...нгэргэхэ, 1970 ондо ...урьга абажа, бүрин бү- ...лхэ гэхэ гү, али 100 ...бүриһөө 90-һээ доошо ...ьга түлжүүлээд, эхэ- ...аха үедэ толгой бү- ...—22 килограммда хүр- ...онидой толгой бүхэнһөө ...м хүрэтэр нооһо хай- ...а гэжэ шиидээбди. Д. ...й, М. Рабдановагай, ...ыреновэй, Ц. Хандуевай, ...вагай даадаг хонишодой түрүү бригаданууд 100 эхэ хонин бүриһөө 100-haa үсөөн бэшэ хурьгадые абажа түлжүүлхэ, толгой бүриһөөнь нооһо абалгые 3—3,5 килограммда хүргэхэ гэһэн уялга абаа.

Совхозой гурбадахи отделениин коллектив 100 эхэ хонин бүриһөө 95-haa үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлхэ, толгой бүриһөөнь 3,1 килограммhaa бага бэшэ нооһо хайшалжа абаха уялгатай.

Эхэ хонидые харууhалдаг хонишодой бүхы бригаданууд түл абалгада һайнаар бэлдэнхэй, байранууд дулаалагданхай, хэрэгтэй болохо үбһэн, зелёнко болон холимол тэжээл гүйсэд бии, хурьга абалгын үедэ хурьгашад боложо хүдэлхэ хүнүүд нэмэгдэжэ эльгээгдэхэ.

Совхозой партком, дирекци болон рабочком хонишодой социалис мүрысөөнэй гурим, тэдэнии материальна болон моральна талаар урмашуулха хэмжээнүүдые зохёоһон байна. Хонишодой бригадануудай мүрысөөнэй дүнгүүд хурьга абалгын үедэ 10 хоног бүхэндэ, тиихэдэ бүхы хонидой тоо толгойе гарзагүйгөөр харууhалгын дүн һара бүхэридэ гаргагдажа байха.

Хонишодые ажаһуудалай болон соёл культурын талаар хангаха хэмжээ ябуулганууд зохёогдожо баталагдаһан байна. Нүүдэл 4 библиотекэ эмхидхэгдэнхэй, автолавка таһалгаряагүй ябажа байха. Ородой адагай найман жэлэй һургуулиин коллектив хоёрдохи отделениин хонишодой гурбан бригадые шефтээ абанхай. Хонин ажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэд зооветеринарна һуралсалда ябаха, фермэ бүхэндэ агитаторнууд болон политинформаторнууд томилогдонхой.

Республикын колхоз, совхозуудай хонишод! Хониной нооһо ехээр абахын түлөө колхоз болон совхозуудай хонишод болон хонишодой бригадануудай хоорондо социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхые бидэ таанартаа ханданабди. Түсэбтэ табан жэлые эрхимээр дүүргэхын түлөө, хонин ажалай продукци абалгые улам дээшэлүүлхын түлөө бидэ бүхы хүсэ шадалаа гаргахабди. Иимэл бэлэгтэйгээр В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе угтахаар бэеэ зэһэнэбди.

Совхозой хонишодой даалгабаряар энэ хандалгада гараа табигшад:

Ц. ЦЫДЕНОВА, М. РАБДАНОВА, В. ЖАМСУЕВА, Д. САМПИЛОВ, М-Х. МАНГАЛАЕВ, Ц. ХАНДУЕВ, М. ГАРИФУЛИН, ахалагша хонишод; Д. ДАМДИНОВ, П. СОДНОМОВ, хонишодой бригадын бригадирнууд; Ц. НАМЖИЛОВ, 3-дахи отделениие эрхилэгшэ; В. АДВОКАТОВ, главна ветврач; М. ХАНТАЕВ, главна зоотехник; П. ДАШИЕВ, ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь; Г. САНГАДИЕВ, парткомой секретарь; Д. БАБУДОРЖИЕВ, профсоюзай рабочкомой түрүүлэгшэ; Д. ДУГАРОВ, совхозой директор.

КПСС-эй обкомдо, БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Хэжэнгын аймагай „Октябриин 50 жэл" совхозой хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэл тухай

Хурьга абалгые эмхитэйгээр үнгэргэхын, абаһан түлнүүдээ гарзагүйгөөр түлжүүлхын, ехэ нооһо хайшалжа абахын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлхые уряалан, республикын бүхы хонишодто хандаһан Хэжэнгын аймагай «Октябриин 50 жэл» совхозой хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэлые КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет һайшааба.

«Октябриин 50 жэл» совхозой хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй социалис уялгануудые колхозникуудай болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй дунда зүбшэн хэлсэжэ, шэнэ түл абалгые, тэрэнии түлжүүлхэ хэрэгые эмхитэйгээр үнгэргэхын түлөө, хониной нооһо абалгые ехэ болгохын, республикын хонин ажалые саашадань хүгжөөхын түлөө социалис мүрысөө ажахынуудай, хонишодой бригадануудай хоорондо үргэнөөр эмхидхэхыень КПСС-эй райкомуудые, аймгүйсэдкомуудые, үйлэдбэриин управленинүүдые, колхоз, совхозуудай партийна, комсомолой организацинуудые КПСС-эй обкомой бюро, Министрнүүдэй Совет уялгалба.

Хонишодой социалис мүрысөөнэй ябасые, хүдэлмэридөө эрхим үрэ дүн туйлаһан хонишодой түрүү бригаданууай хүдэлмэриин дүй дүршэлые үргэнөөр харуулжа байхыень республикын «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдые, радио-дамжуулгын ба телевидениин комитедые мүн лэ уялгалһан байна.

...р-Шэбэрэй аймагай „Искра" колхозой ...ханизаторнууд болон мэргэжэлтэдэй

...ОЦИАЛИС УЯЛГА

...енинэй түрэһөөр 100 ...хүндэлэлдэ дэлгэрһэн ...дай социалис мүрысөөн- ...оһон манай колхозой ...үрэндэ мяха, һү, үндэ- ...худалдаха жэлэйнгээ ...орһоо урид дүүргэнхэй. ...рай бэрхэшээлнүүдэй ...ье haa, байгша ондо ...гектар бүриһөө 8,5 ...ооһо таряа, 108 цент- ...бха, 180 центнер куку- ...центнер куузику хуряа-...

...алтануудые туйлаха хэ- ...низаторнууд шиидхэхы ...гээ. Манай эрхим ме- ...нууд Михаил Кузьмич ...авел Евдокимович Мо- ...бусадай нэрые омогтой- ...анабди. Эдэнэрэй шэн ...ор ажаллаһанай ашаар ...ой ган гасуур сагташье ...кукуруза болон куузи- ...р ургуулжа. ниитынгээ ...шэмэтэ тэжээлээр ху- ...а шадаа.

...байгаа 1970 ондо би- ...да бүри ехэ харюусал- ...гонууд табигдана. Ху- ...гаа саашадань хүгжөөн ...а шэнэ хэмжээн тухай ...удай бүхэсоюзна гур- ...эд зааһан байна. В. И. ...үрэһөөр 100 жэлэй ойн ...бидэнэр ерэхэ жэлдэ ...иһөө 19 центнер оро оһо ...тоодо 20 центнер шэ- ...центнер хартаабха, 300 ...кукуруза, 400 центнер ...бажа, сабшалангай гек- ...ю 20 центнер үбһэ ху- ...а хараалаад байнабди.

Дүй дүршэл дээрэһээ хараад үзэхэдэ, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ амжалта туйлахын тула трактор, машинануудаа саг соонь, һайн шанартайгаар заһабарилха, шадабаритайгаар ашаглаха хэрэгтэй гэжэ мэдэгдэнэ. Тиимэһээ бидэнэр тракторнуудаа, хабарай тарилгын хүдэлмэридэ хэрэглэгдэхэ машинануудаа 1970 оной февралиин 23 хүрэтэр, орооһоной комбайнуудаа, үбһэ хуряаха техникэеэ апрелиин 22 хүрэтэр заһабарилжа дүүргэхэ гэжэ шиидээбди.

Заһабарилгын хүдэлмэрие амжалтатайгаар ябуулхын тула машинно-тракторна мастерской дотор ажаллажа байһан механизаторнуудта бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхэ дүүрэн арга олгохобди.

Технологическа түхеэрэлгэнүүдээ һайнаар ашаглажа, запчастьнууд болон бусад хэрэгсэлнүүдые гамтайгаар гаргашалһанай, заһабарилгын түрүү аргануудые хэрэглэһэнэй, мүн тракторнуудые, комбайнуудые хооһоор гүйлгэхэ ябадалые хороожо, тэдэндэ горючи хэхын тула нүүдэл агрегадуудые хэрэглэһэнэй ашаар түлишэ, тоһодолгын материалнуудые түсэбһөө адагынь 5 процент доогуур гаргашалхабди. Хабарай тарилгын хүдэлмэридэ техническэ туһаламжа хүргэхэ, түлишэ хэхэ түхеэрэлгэнүүдээ: автомашина дээрэ тодхогдоһон мастерскойнуудаа, техническэ туһаламжа хүргэхэ агрегадууд болон электро-гагнуури хэхэ нүүдэл түхеэрэлгэеэ саг соонь бэлдэхэбди.

Силос хуряадаг комбайнуудта ехэ хүдэлмэриин хүртэдэгые хараада абажа, ажаллаха болзорһоо гараһан хуушан комбайнуудаа заһабарилан бэлдэжэ абахабди.

Техникэеэ заһабарилха зуураа, 1970 оной январиин 1 хүрэтэр ажахыдамнай бии байгаа бүхы үрэһээ сэбэрлэжэ, томо жэжээрнь илгажа дүүргэхэбди. Тарилгаяа бүхыдэнь нэгэдэхи, хоёрдохи классай үрэһөөр хэхэбди. Тарялан, сабшалан дээрээ 18 мянган тонно наг шэбхэ зөөжэ, үнэһэ болон тахяагай шэбхэ суглуулхабди.

Колхозой лугомелиоративна отрядай хүсөөр 110 гектар нуга сабшалан үндэһөөрөө һайжаруулагдаха.

Полевой стануудые саг соонь бэлдэжэ, хабарай тарилгын хүдэлмэридэ ябаха механизаторнуудта культурно-ажаһуудалай талаар зохид һайн эрхэ байдал олгохобди.

Шэнэ социалис уялгануудые бэедээ даажа абаха зуураа, хабарай тарилгын хүдэлмэридэ бүхы техникэеэ саг соонь, һайн шанартайгаар бэлдэжэ, баян ургасын үндэһэ һуури табихын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэе гэжэ республикын колхоз болон совхозуудай бүхы механизаторнууд болон мэргэжэлтэдтэ, «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэдтэ ханданабди. Энэмнай В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо манай ажалай бэлэг болохо бшуу.

Колхозой механизаторнуудай, мэргэжэлтэдэй даабаряар уялгануудта гар табигшад:

С. МИТРОФАНОВ, М. ЛОСКУТНИКОВ, Н. АНТОНОВ, Р. САГИЕВ, О. ДУЛЬЯНИНОВ —механизаторнууд; Н. БЕЛОУСОВ, Е. МИТРОФАНОВ, Т. КИРЕЕВ —тракторна бригаданаудай бригадирнар; Н. ШАЙДУРОВ —үрэһэ ургуулагша агроном; И. КАШТЫКИН—инженер, И. КАЛАШНИКОВ—главна инженер; Н. СТУЛЕВ—месткомой түрүүлэгшэ; М. РАЧИНСКИЙ — парткомой секретарь; Е. ИВАНОВ — колхозой түрүүлэгшэ, Колхозникуудай бүхэсоюзна III съездэ хабаадагша.

КПСС-эй обкомдо, БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

...й хабарай тарилгын хүдэлмэридэ һайнаар бэлдэхэ ...аа Мухар-Шэбэрэй аймагай „Искра" колхозой механизаторнуудай үүсхэл тухай

...й тарилгын хүдэлмэридэ болзорһоо урид, һайнаар бэлдэхэ ...лгануудые абаһан Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» кол...низаторнуудай үүсхэл КПСС-эй обкомдо, республикын Ми...й Соведтэ һайшаагдан дэмжэгдээ.

...» колхозой механизаторнууд болон мэргэжэлтэдэй социа...уудые колхозникуудай, совхозуудай, «Сельхозтехникэ» нэ...дэлмэришэд болон мэргэжэлтэдэй дунда зүбшэн хэлсэлгые ...р КПСС-эй райкомууд, аймгүйсэдкомууд, үйлэдбэриин уп...д, «Сельхозтехникэ» нэгэдэлнүүд, колхоз болон совхозуу...эрилэгшэд уялгалагдаа. Тиихэ зуураа 1970 оной хабарай ...үдэлмэридэ хүдөө ажахын техникые болзорһоо урид, һайн...ар бэлдэхэ социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ эрил...

...ликын механизаторнуудай социалис мүрысөөе саг үргэлжэ ...байхаар республикын болон аймагуудай газетэнүүдэй ре... БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи радио... болон телевидениин комитет уялгалагдаһан байна.

ЛЕНИНЭЙ ШАНДА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ

УЛААН ТУГ БАРЮУЛАГДАБА

СССР-эй Ой модоной промышленностиин министерство, профсоюзай ЦК модошодой дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй ноябрь һарын дүнгүүдые согсолон гаргажа үзэбэ.

«Забайкаллес» комбинадай Шулуутайн леспромхозой, Бэшүүрэй модоной пунктын хүдэлмэришэд ноябрь һарынгаа даабариһаа гадуур 6 мянган кубометр һайн шанартай модо отолжо гүрэндөө тушаагаа. Тиин дамжуулгын Улаан тугые нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар абажа урмашаба.

Итанцын леспромхозой гаражай хүдэлмэришэд машинануудые саг болзор соонь заһабарилжа, модо шэрэхэ хүдэлмэри нэгэшье һаатуулаагүй. Эдэнэр гурбадахи мүнгэн шанда хүртөө.

Мүн лэ Итанцын леспромхозой мастер Л. Д. Голоушкинай даадаг участогай модошод ноябрь һара соо габшагайгаар хүдэлжэ, түсэбһөө гадуур 2300 кубометр модо бэлдэжэ, доодо складта эльгээгээ. Түрүү онол арга ажалдаа нэбтэрүүлэн, 5435 түхэриг гүрэнэй мүнгэ арьбалаа. Иимэ ехэ амжалта туйлаһан энэ мастерска участогай модошодто дамжуулгын Улаан туг, 500 түхэригэй мүнгэн шан барюулагдаба.

Харин Худанай леспромхозой мастер Машановай участогайхид хоёрдохи, Шулуутайн леспромхозой мастер Шигинэй участогайхид гурбадахи һуури эзэлһэн байна.

Энэ түрүү модошод бүри ехэ амжалта туйлажа, Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтаха зорилго урдаа табинхай.

Н. ТЮРНЕВ.

ҮРЭҺЭНЭЙ ШАНАР ШАЛГАГДАНА

Үрэһэн—баян ургасын эхин гэжэ тон зүб хэлсэдэг. Тиимэһээ тарилгадаа эрхим сортын, һайн шанартай үрэһэ бэлдэхэ гээшэ таряашадай шухала зорилго болоно. Энээндэнь үрэһэнэй шанарые шалгадаг лабораториин хүдэлмэрилэгшэд ехэ туһа хүргэдэг.

Орооһо таряа ехээр ургуулдаг Мухар-Шэбэрэй аймагай үрэһэ шалгадаг лабораторидо һаяхан орожо, тэндэхи хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзаһан байнабди. Лабораториие даагша Зинаида Борисовна Шамколович хэдэг ажал тухайгаа хөөрэжэ үгөө.

— Манай аймагай «Искра», «Загайский» колхозууд һайн үрэһэ бэлдээд байна,—гээд, З. Шамколович мэдүүлбэ. — Хонхолыйхид бүхы 13 мянган центнер үрэһээ сэбэрлэжэ дүүргээд, 11 мянгыень нэгэдэхи класста хүргэнхэй. Заганайхид 14 мянга гаран центнер үрэһэнэйнгөө 5416 центнерыень тарилгын шанарта хүргөө. Тэрэшэлэн «Эрдэм» совхоз, «Коммунизм» колхоз бараг һайн үрэһэ бэлдээд байна.

Теэд «Родина» колхоз, «Одон» совхоз энэ талаар гээгдэжэ ябана. Эдэ ажахынуудта үрэһэ сэбэрлэхэ машинануудынь бэлэн бэшэ байшоо.

Гадна лабораториин хүдэлмэрилэгшэд колхоз, совхозуудай үрэһэнэй шанар шалгахаһаа гадна, ажахынуудта минеральна үтэгжүүлгэ хэр хадагалагданаб, хэрэглэгдэнэб гэжэ хинадаг, үбһэнэй, силосэй шэмэ хэр бэ гэжэ тодорхойлдог байха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: лаборант Клавдия Николаевна Ярославская горохой үрэһэ шалгажа һууна.

Е. ЗАХАРОВАЙ фототекст.

ЗОРИЛГОЁО ЗҮБШЭБЭ

ЯРУУНА. «Дружба» колхозой Эгэтын хонишод Нимбу Бальжановай отарада сугларжа, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтаха тухай, ажалайнгаа арга боломжо тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэлдэбэ. Колхозой түрүүлэгшэ Н. Ю. Намсараев 1969 оной хонин ажалай дүн, мүн ерэхэ жэлэй зорилгонуудые эли тодоор харуулжа үгөөд, Колхозникуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд дээрэ баталһан шэнэ Жэшээтэ Устав тухай ойлгосотойгоор хөөрөө.

1969 ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 101 хурьга абажа, хонин бүриһөө дунда зэргээр 3.5 килограмм нооһо хайшалжа, Арадай ажахын туйлалтануудай выставкын бронзо медальда хүртэһэн колхозой суута хонишон Б-Д. Ринчинов ерэхэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 103 хурьга абажа, тэдэнэй шэгнүүр 24 килограммда хүргэхөөр, мүн хонин бүриһөө дунда зэргээр 3.5 килограмм нооһо хайшалха гэһэн шэнэ социалис уялга абаад, колхозойнгоо хонишодые мүрысөөндэ уряалаа. Энэ уряаень хонишод Б. Березовский Н. Бальжинов хоёр дэмжэжэ, мүн баһа социалис уялгануудые абабад.

Д. ШИРАБОН.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

ПОДПОЛКОВНИК Л. М. АДУШЕЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын сэрэгэй комиссариадуудта олон жэл соо һайнаар хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө, мүн 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Түнхэнэй нэгэдэмэл райвоенкомадай сэрэгэй комиссар подполковник **Лапсон Манзаракшеевич Адушеевые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1969 оной декабриин 26.

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ ШАЛГАНАБДИ

Бэрхэшээлнүүд бэлээр усадхагдахаар

1. ТЭЖЭЭЛЭЙ БАГЫЕ УРДАА БАРИҺАНДАА...

Үбһэ тэжээлээр багашье haa, адууhа малаа гээлтэ хоролтогүйгөөр ондо оруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ гэһэн тодорхой эрилтэ Буряад оронойимнай колхоз, совхозуудай урда табигдана. Бэшүүрэй аймагта энэ эрилтын ямараар бэелүүлэгдэжэ байһые шалгажа үзэгдөө.

Малшадайнгаа ажал баян-голойхидой жэшээгээр эмхидхэжэ шадаагүйһөөнь боложо, аймагай 9 ажахын зуу гаран үхэршэдэй оройдоол 4-ниинь октябрь соо мал бүхэнэйнгөө шэгнүүр сүүдхын 900 граммһаа дээшэ нэмээгээ. Хэнзэ ногоондо, таряанай узуурта бэлшээгдэжэ, тобиржон таргалаагүй малынь түрүүшын хүйтэнөөр олоороо гарзалаа. Ганса ноябрь соо 445 хони, хурьган, 181 тугал, буруу тус аймагта үхэһэн байна. Һү haалиин талааршье хаража үзэхэ болоо haa, мүн лэ муу. Сентябриин гараһанһаа хойшо һарадаа үнеэн бүриһөө 200 литр һү һааһан нэгэшье гүүртэ аймаг дотор үгы.

— Ямар шалтагаанhaa боложо, адууhа малтнай иимэ олоороо гарзалаа, ашаг шэмэсэ доошолуулаа гээшэб,—гэжэ эндэхи ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, зооветмэргэжэлтэдһээ асууха болоо haaтнай...

— Тэжээлэй багаар бэлэдхэгдэһэнһээ боложо, бэлшээриин хажуугаар нэмэлтэ тэжээл малдаа эдюулхэ аргагүй байгаабди,—гэжэ харюусана.

Үнэн дээрээ шалтагааниинь тиимэ бэшэ. Харин үбһэ тэжээлэй багаар бэлэдхэгдэһэндэ бүхы дутагдалнуудаа тохохобди гэжэ найдаад, мал ажалайнгаа эмхидхэл һуларуулһанһаань болоо гэжэ хэлэхээр. Бэлэдхэгдээ болоһон үбһэ тэжээлээ хэрэгтэй сагтань хубааритайгаар гаргашалаа һаань, иимэ хохидолто ушар тохёолдохогүй байгаа.

Саг ошожо байна. Январиин янгинама хүйтэн үдэрнүүд, хабарай хагсуу һаранууд дүтэлбэ. Тэжээл зүбөөр гаргашалха саг ерээ. Ямар малда хэды шэнээн тэжээл эдюулхэб гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй. Илангаяа түрэхэ дүтэлһэн малдаа һайхан үбһэ үгэжэ байха шухала. Эдэ бүгэдые хараадаа абаһан, намарайнгаа хохидолто ушарнуудые усадхахые оролдоһон лэ ажахын малшад амжалта туйлаха.

2. ШУХАЛА ХЭРЭГҮҮДТЭ ХАИХАРАМЖАГҮЙГӨӨР ХАНДАҺАНҺАА...

Декабриин гараһанһаа хойшо түрэһэн үнеэдэй тоо гүүртэ бүхэндэ олошорно. Теэд абаһан һүниинь нэмэнэгүй. Жэшээнь, энэ һара соо хорёод үнеэ түрүүлһэн Калининай нэрэмжэтэ колхозой Покровкын һү haалиин гүүртэдэ һаагдажа байһан 120 үнеэйһээ үдэрэй 600 литр һүн абтана.

— Ганса хуурай һолоомонһоо ямар һүн абтаха юм. «Үнеэнэй шэмэ хээли дээрээ» гэжэ артелиимнай хүтэлбэрилэгшэд мэдэдэггүй. Үбэлжэлгын үедэ абтаһан һүнэй түлбэри мүртэй дээшэлүүлээгүйһөөнь боложо, колхозоймнай һү haалиин гүүртэ бүхэндэ һаалишад дуталдана. Харууhа муутайһаа боложо, олон үнеэд эртэ шэргэнэ. Эзэгүй үнеэдые түрэхэһөөнь хойшо эбилгэжэ, һүтэй мал болгохо туха ямар һаалишадта байха юм,—гэжэ энэ гүүртын һаалишад гэмэрэлдэнэ.

Ганса Покровкын гүүртын һаалишад иигэжэ гэмэрэлдэнэ бэшэ. Харин аймагай олонхи һү haалиин гүүртын һаалишад иимэрхүү байдалда ажаллана. Һолоомоной дутамагаар хуряагдаһанда шалтаад, һолоомо гидролизно аргаар буйлуулха түхеэрэлгэ нэгэшье ажахы һү haалиингаа гүүртэдэ тодхоогүй. Гидролизно аргаар буйлуулагдаһан бүдүүн тэжээл гээшэ үнеэе һүтэй болгодог, силос мэтэ шэмэтэ тэжээлһээ юугээрээшье дутуугүй байдаг гэжэ түрүү дүй дүршэл харуулна. Теэд эндэхи колхоз, совхозуудай зооветмэргэжэлтэдэй энэ шухала хэмжээ ябуулгада хайхарамжагүйгөөр хандаһаниинь халагламаар.

Харюусалга ехэтэй хаһын—малай үбэлжэлгын түлэг боложо байна. Саг эртэ. Ажахы дотороо ушарһан дутагдалнуудые усадхажа, адууhа малайнгаа ашаг шэмэ дээшэлүүлжэ боломоор.

Хоногой ошохо бүри эхэ хонидой түрэжэ эхилхэ хаһа дүтэлнэ. Бэшүүрэй бэрхэ бэрхэ хонишод дарагар бэлэдхэлтэй болонхойнууд, зуунһаа зууе абаха гэжэ шиидэнхэй. Бэшүүрэй совхозой түрүү хонишод Д. С. Санданов, А. С. Переловский, А. Б. Батуев, Калининай нэрэмжэтэ колхозой хонишод А. Ткачев, М. Покровский болон бусад эдэнэй тоодо ороно. Хонидойнгоо түрэжэ эхилхэдэ, эдюулхэ үбһэ тэжээл арьбалхын тула эдэ хонишод малаа үдэшын жэбарай оротор бэлшээнэ. Үдэшэ, үглөөниинь орооһо таряанай зүйлөөр, нарһанай шэлбүүһэн болон эсэ зундаа бэлэдхэгдэһэн набшаһата тэжээлээр халуулна. Хонидоо үдэрэй хоёр уһалха гээшые мартанагүй.

Гэбэшье хонишон бүхэн ажалдаа һайнаар хандана гэхын аргагүй. Калининай нэрэмжэтэ колхозой Катитска бригадын хонишод ажалдаа илангаяа муугаар хандана. Колхозойнь хүтэлбэрилэгшэдшье бригадынгаа хонишодой ямаршье эрилтэ дүүргэнэгүй. Хонишодой суглаан мүнөө хүрэтэрөө үнгэргэгдөөгүй. Тиимэһээ нэгэшье хонишон ойн жэлэй социалис уялга абаагүй зандаа. Хонидой тэжээлэй рацион нэгэшье отарада үгы. Колхозой главна зоотехник нүхэр Павлов отара дээгүүр үсөө ябадаг. Олон хонишодой гэр дулаалагдаагүй зандаа. Колхозойнгоо хүтэлбэрилэгшэдэй хонин ажалда хайхарамжагүйгөөр хандадагые һамбаашалаад, зарим хонишод малаа муугаар харууһална. Эндэхи хонишон Митып Бэзаровай харууһалдаг зургаан зуугаад эхэ хонид декабриин 18-най үдэр хүһамаг соогоо хооһоор хаалтатай үнжөө.

Тус колхозой Судутын бригадын хонишодой байдал мүн лэ муу. Январиин 15-haa эхилжэ отара бүхэндэ түл абтажа захалхашье һаань, олонхи отарын хурьгадай байра сэбэрлэгдээдүй, дулаалагдаагүй байһаар.

Бэшүүрэй талын бэлшээри мүнөө жэл саһаар бага. Мал бэлшээ гэмэ урин дулаахан үдэрнүүдшье болоно. Теэд зарим хонишод тэжээл алмаха энэ арга боломжо хэрэглэнэгүй. «Рассвет» колхозой Палеевкын хонишодто үдэрэй 3 часта ерэхэдэмнай, эндэхи дүрбэн отарын мал бүгэдэ хорёодоо орожо ябаа һэн. Һалхи жабаргүй үдэр, наранай үшөө дээрэ байхада, хонидоо хорёодонь хаажа байһан мал-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

ГАЗАР ДАЙДАЯА ЗҮБӨӨР АШАГЛАХА

Колхознигуудай бүхэсоюзна III съездын дүнгүүдые зүбшэн хэлсэнэ

Прибайкалиин газар дайда гэээшэ тиимэшье һайн үрэжэлтэй бэшэ юм. Теэд һүүлэй үедэ газар тариалангые һайжаруулхын тулада эндэхи ажахынууд нилээд ехэ хүдэлмэри эмхидхэһэн. Тэрэнэйнь аша үрые нимэ тоо, баримтанууд гэршэлнэ. 1968 оной байдалые 1965 онойхитой сасуулхада, ороохо тария үйлэдбэрилгэ 28 процентээр дээшэлһэн байна. Мяха абалга 30,6 процентээр нэмээ. Һаагдаһан һүнэй хэмжээе харахада, тэрэ үеынхидэ орходоо үнеэн бүрин 172 килограммаар ехэ һүн һаагдаа гэхэ гү, али 18,6 процентээр дээшэлээ. Дүрбэн жэлэй хугасаа дотор аймагай колхозууд хүдөө ажахын шухала продуктнуудые гүрэндэ худалдаха даалгабаря үлүүлэн дүүргэһэн байха юм.

Энэ амжалта тухай аймагай партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ хэлсэгдэхын хажуугаар Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездын дүнгүүд тушаа, хүдөө ажахын продуктнуудые саашадаа элбэгээр абадаг болохо тухай горитойхон хөөрэлдөөн гараа.

КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. Е. Шелковников элидхэл хэхэдээ, илангаяа хартаабха, овощ гүрэндэ худалдалгаар ехэхэн гээгдэжэ ябанабди гэһэн байна. Яахадааб гэхэдэ, Улаан-Үдэ городой дүтэ шадархи аймагуудай нэгэн аад, эдэ ургамалнуудай баян ургаса абаха хэрэгтэ зохихо анхарал табинагүйбди. Хэрбээ аймаг табан жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхэ гэбэл, 1970 ондо 2031 тонно хартаабха, мянга гаран тонно овощ гүрэндэ тушааха болоно. Энэмнай хүнгэнөөр бэдэхэ хэрэг бэшэ, харин газарта эзэн ёһоор хандажа, түрүү агротехника, дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэбэл, абаһан уялгамнай дүүргэгдэхэ ёһотой гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ тариан ажалые муугаар эрхилдэг, һү, мяха багаар үйлэдбэрилдэг «Путь к коммунизму» колхоз горитой шүүмжэлэгдээ. Энэ ажахы 1969 ондо овощ худалдаха түсэбөө оройдоол 68 процент, хартаабха худалдалгаяа 50 процент дүүргэһэн. Аймагай бусад ажахынуудташье иимэ байдал үзэгдөө. Юунһээ болоноб?

Суглаан дээрэ үгэ хэлэгшэд эдэ бүгэдэнэй шалтагаанииие газараа мууса ашаглажа байдагһаа болоно гэжэ тэмдэглэһэн байна. Энэнь гайхалгүй. Яахадааб гэбэл, газар гээшэ эгээл ехэ баялигнай ха юм. Тэрэнииие һайнаар элдүүрилбэл табна талхан ургаха, нийтын мал тэжээлээр хангагдаха ушартай. Тиигэжэ мэнэ һая болоһон колхознигуудай гурбадахи съезд дээрэшье тэмдэглэгдээ.

Прибайкалиин аймагта һүүлшын гурбан жэл соо гурба мянгаад гектарай уһа намаг хатаагдаһан, шугы бургааһан сэбэрлэгдэһэн байгаа бшуу. Тэрээндэнь минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаагүйшье һаа, гансахан һайнаар элдүүрилээд, тарилга хэһэн һаа, хэды ехэ ороохо тариа, хэды шэнээн малай тэжээл абтаха байгааб гэжэ һанахаар. Теэд хүсэд ашаглалгада оруулагдаагүй шэнэ газарай мүнөө ямаршье аша үрэгүй хэбтэжэ байхада, суглаанда хабаадагшад дэмы һанаагаа зобоногүй. Мүн ондоошье арга боломжонуудай мууса хэрэглэгдэдэгые олон хүнүүд тэмдэглэһэн байгаа.

— Малай фермэнүүд шэбхэ шабааһанда булагдашоод байдаг, теэд хажуудаа байһан полиёо үтэгжүүлхэ гэнэгүйбди, — гэжэ «Прибайкалец» колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ хандан, Таловска заводой директор нүхэр Середкин хэлэбэ. «Путь к коммунизму» колхозой бригадир нүхэр Истомин һонирхолтой баримта дурдаа. Нёдондо тус колхоз дүшөөд гектар хахалагдаһан газарта үбһэ тарижа ургуулха байгаад, оройдоол хахадыень хэрэглэһэн байна. Имэрхүү байдал аймаг дотор али олон ушарна бшуу. Ондоо нэгэ жэшээ хараябди. «Заветы Ильича» колхозой парткомой секретарь нүхэр Белых үгэ хэлэхэдээ, колхоздоо 500 гектар шэнэ газар элдүүрилээд, 60—70 гектарыень хэрэггүйгөөр орхижорхёобди гэнэ. Энэмнай ээз эхитэй ябадалые харуулна гү?

Аймагай партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ эндэхи барилгын эмхинүүдэй, леспромхозуудай зүгһөө колхозой газарые муудуулдаг тухай хөөрэлдөөн гараба. Тиимэһээ нийтын баялиг болохо — газарые һайнаар ашаглаха, аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ тухай колхознигуудай съезд дээрэ хэлсэгдэһэн зүбшэлые эндэ сугларһан зон ехэтэ һайшааһан байна. Энээнтэй хамта, техникэ зэмсэгые бүтээсэтэйгээр ашаглаха, һайнаар хадагалжа байха тухай олон хүнүүд хэлээ. Колхозой зөөри гээшэ хамтын баялиг.

Партийна эдэбхитэдэй суглаан Колхознигуудай III съездын шиидхэбэринүүдые бүримүһэн һайшаагаад, саашадаа аймагай ажахынуудай хэхэ бүтээхэ хүдэлмэриин хараа түсэбые тодорхойлбо. Ильичэй алдарта ойдо зорюулан, социалис уялгануудые абахадаа, аймагай ажахынууд 1970 ондо 112,6 мянган центнер ороохо тариа, 8650 центнер мяха, 56070 центнер һү үйлэдбэрилхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ тушааха түсэбөө саг болзортонь дүүргэхэ гэжэ шиидэбэ.

С. ВЛАДИМИРОВ.

КОММУНИСТ *тухай хөөрөөн*

НЭРЭ ХҮНДЭЕЭ ҺАНАЖА ЯБАХАДАА...

ХАБАРАЙ ТАРИЛГА эхилхэ дүтэлһэн байгаа. Колхоздо асарагдаһан 90 центнер элитнэ үрэһые ямар полидо тарихаб, хэнэй бригадада үгэхэб гэһэн хөөрэлдөөнэй колхозой правлениидэ гаража байхада:

— Андрейн хүтэлдэг бригадада үгөөбди. Хожомоо колхозыемнай һайн үрэһэ хүрэнгоор хангаха бригада гээшэмнай энэл ха юм, — гээд мэргэжэлтэд дурадхаа һэн.

Хоёр жэлэй саада тээ болоһон энэ хэрэгые тракторно-тариан ажалай бригадын бригадир Андрей Доржиевич Очиров мүнөөшье һанажал ябадаг. Жэл бүхэндэ баян ургаса абадаг, газараа һайнаар элдүүрилдэг бригада хадань, колхозойнь правлени иимэ харюусалга даалгаһан юм. Теэд элитнэ үрэһэнэй колхоздо асарагдаад байхадань, тэрэниие газар байна гээд лэ тарижархижа болохогүй байба. Андрей энээниие ойлгожошье байгаа. Хэдэн үдэрэй үнгэрһэн хойно Андрей колхозойнгоо агрономтой уулзажа, һанамжыень һураа бэлэй.

— Уһалагдадаг һайн газаргүй гээшэбди. Энэ «онохойская-4» сортын шэниисые үрэһэнэйнгөө участок дээрэ туршахамни. 45 гектарыень хэмжэхэ һанаатай байнаб, — гээд бригадирай хэлэхэдэ, агроном зүбшөөгөөд:

— Үрэһээ гектарай хоёр центнерһээ багаар тарижа болохогүй. Түрүүн наараа саг сооль борнойлхо, диисхэдэгдэхээр һаань диисхэдэжэ, тарилгаяа хээрэй, — гэжэ дурадхаа һэн.

Тэрэ хабар энэ полидонь хэрээһэлүүлэн тарилга хэгдэбэ. Тиигээд ургасынь хойноһоо һайнаар харууһалжа, эрхим һайн үрэ дүн харуулаа бшуу. Үнөөхи асарагдаһан 90 центнер элитнэ үрэһэниинь түрүүшын жэлдэ таригдахадаа, арбанһаа үлэтэрөө үдөө, ажар мянган центнер тариан хуряагдаһан байна. Андрей хөөрэжэ һууходаа, досоогоо юумэ бодомжолжо:

— Мянган центнер гээшэниин манай бригадын таридаг шэниисын бүхы үрэһэнэй хахадынь ха юм даа, — гэжэ хэлэнэ. Тиигээд нёдондо тэрэ шэниисэнь баран таригдажа, эрхим һайн ургаса хуряагдаад, бригадань «онохойская-4» сортын үрэһөөр хүсэд хангагдаа һэн. Тэрэ жэл үшөө ондоо бригаданuудта иимэ сортын үрэһөөр тарилга хэгдэһэн байгаа. Үнгэрэгшэ намаршье Андрей Очировай хүтэлдэг бригада муу бэшэ ургаса хуряагаа. Тиигэжэ энэ бригадын хоёр жэлэй туршада элитнэ үрэһэ үдхэжэ абаһанай ашаар Зэдын аймагай «Мир» колхозой бүхы бригаданууд үндэр ургасатай «онохойская-4» сортын үрэһөөр хүсэд хангагдаһан байна.

Арбаад жэлэй туршада тракторно-тариан ажалай бригадые хүтэлжэ байһан Андрей Очиров бригададаа ганса һайн арга хэрэглэжэ байдагаараа магтуулхаһаа гадна, мүн партиин гэшүүн хүн һэн тула өөрынгөө харюусалгата уялгада нарин нягтаар хандадаг. Бага юумэнһээ ехэ юумэ бүтээхэ гэһэн хүсэл оролдолгонь коммунист хүнэй үнэн сэхэ, һайхан сэдьхэл гэжэ хэнэйшье ойлгохоор.

Нёдондо намар Андрейтэй уулзахадамни, Зэдынгээ аймагта чемпион болоно алдаршаһан байгаа. Энэ хүмнай Гэгээтын суута тарияшан, Социалис Ажалай Герой Евлампий Павлович Бутаковтой ана-мана мүрысэжэ ябадаг гэжэ «Мир» колхозой гэшүүдэй хөөрэлдэжэ байхыень дуулаа һэм. Нютагайнь зон дэмы иигэжэ хэлсэнэгүй ёһотой. Коммунист Очировай даадаг бригадын бүхы тариһан ороохото тариянһаань дунда зэргээр гектарай 17,4 центнер ургасын хуряагдаад байхада, нёдондо тиимэ амжалта туйлаһан бригада аймаг соо байгаагүй. Энэ туйлалтаараа тус бригада бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ түрүү зэргэдэ гаралсажа, СССР-эй Арадай ажахын туйлалтын выставкын комитедэй нэрэһээ нүхэр Очиров мүнгэн медаляар шагнагдаһан байха юм.

Бригадирай ажал орёо бэрхэ. Тэрэ механизаторнуудай ажалые эмхидхэхэһээ гадна, газараа һайса мэдэхэ, агрономическа заабаринуудые хэрэглэжэ шадаха хүн байха зэргэтэй. Андрей энэ талаараашье тулгардадаггүй. Урдань, анхан тэрэнэй бригадир болоод байхада, эгээл дээдэ захань 900-аад гектарта шэниисэ таригдадаг, тэрэнь гол түлэб хабартаа хахалагдаһан газар дээрэ хаягдадаг һэн. Паар хахалалга нэгэ үедэ бага болоһон, севооборот гэжэ байгаагүй. Тиигээд лэ бирагүй ургаса абтадаг болоходонь, паар хахалалгые үргэдхэхын тула коммунист Очиров горитой оролдоо. Колхозойнгоо правлени, партийна организацидашье энэ асуудал табижа, урагшатайгаар шиидхэһэн байна. Һүүлэй үедэ тус бригада жэлдээ 500 гектар хүрэтэр сэбэр паар хахалдаг, мүн тэды шэнээн газар намартаа хахалагдажа, хойто жэлынь тарилга хэгдэдэг болоһон. Шэниисын таригдадаг газарынь 1300 гектар хүрэтэрөө үргэдхэгдэһэн байха юм.

— Сэбэр паар дээрэ тарилга хэхэдэ, ургасань хэзээдэшье һайн байдаг, — гэжэ бригадир хөөрэдэг. Энээниие юун гэршэлнэб? Жэшээлхэдэ, Эрээлжын-Бэе гэжэ газарта сэбэр паар болгогдоһон 186 гектар дээрэһээ гектар бүриһөө дунда зэргээр 27 центнер гэхэ гү, али хабар хахалагдажа таригдаһан газарайхиһаа хоёр дахин ехэ ургаса хуряаһан байгаа. Намарай паар дээрэһээ гектарай 12—13 центнер хүрэтэр шэниисэ абтана. Тус колхозой Доодо-Бургалтайн отделениин тариалангай эхэнхинь уһалагдаха аргагүй юм. Тиимэшье һаань, нүхэр Очиров бригадынгаа ажалые зүбөөр эмхидхэжэ, газараа һайнаар элдүүрилнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ севооборот хэрэглэдэг болоо. Самолёдоор хорон сасагдажа, тариалан дээрэхи буртаг үбһэн үгы хэгдэнэ. Энээнэй ашаар ган гасууртай мүнөө жэлдэшье таригдаһан 1274 гектар шэниисынгээ зарим участогуудай гектар бүриһөөнь арбаад гаран центнер ургаса хуряаһан байгаа.

Андрей Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай үедэ сэрэгэй албанда ябахадаа, партиин гэшүүндэ кандидадаар ороо һэн. Хожомынь, нютагаа бусаһан хойноо, 1947 оной намар КПСС-эй гэшүүн болоһон байгаа. Тэрэнэй хойно магазинай наймаала[...] жэл тухай хүдэлөөд ту[...] һүүлдэнь Бургалтайн М[...] байхада, тракторна бригады[...] бүридхэлшөөр ажаллажа б[...] наа. Доодо-Торидо механи[...] нуудай курсада һураһан. Зу[...] жэлэй туршада трактори[...] хүдэлһэн байха юм.

— 1960 он болотор т[...] рист ябахадаа, Бато-Очир [...] новэй бригадада 25-дахи [...] «НАТИ» жолоодогшо һэм. Т[...] кэмнай мүнөөнэйхи шэнги [...] гаагүй. Үдэртөө хоёр дахи[...] шипнигаа хайлуулжархёо[...] ша һэмди. Мүнөө механи[...] нуудшье олон, трактор[...] найдамтай болоо даа, — гэжэ [...] рей Очиров хөөрэнэ.

Коммунист Андрей О[...] 1960 онһоо колхоздоо бри[...] раар хүдэлнэ. Тэрэ өөрынгө[...] гата даабариие юрын хэрэг [...] һанажа ябадаггүй, коммуни[...] арюун нангин уялга дээрэ [...] дог. Тиимэл һэн хадань, т[...] бригада хододоо жэшээ ха[...] жа ябана. Мүнөө Доодо-Бу[...] тайн отделениин трактор[...] рян ажалай бригадын меха[...] торнууд Ильичэй алдарта [...] хүндэлэлдэ дэлгэрһэн соц[...] мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр х[...] дана, ерэхэ жэлэйнгээ тар[...] бэлэдхэлтэйгээр угтахын [...] техникээ шанартайгаар за[...] рилха гэжэ оролдоно.

Энэ бригадын ерээдүйн а[...] тала найдахааршье. Юунэ[...] хэдэ, бригадын ажал хүдэлм[...] үбсүүндээ «Хүндэлэлэй т[...] ордентой, «Социалис мүры[...] отличник» гэһэн значогтой [...] мунист хүтэлнэл.

Т. ГАРМАЕ[...]

ЭМХИТЭЙГЭЭР АЖАЛЛАН[...]

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхозой механизаторнууд болон тарияшад сабшалан, тариалангаа һайжаруулха хэрэгтэ һүүлэй жэлнүүдтэ анхаралаа ехээр табидаг болонхой. Тэдэнэр нэн түрүүлэн. сабшалан ба тариалан дээрээ наг шэбхэ ехээр гаргажа, тэрэнээ һайнаар үтэгжүүлхын тула оролдоно. Совхоздо тусхай лугомелиоративна отряд эмхидхэгдэһэн юм. Отрядай мэдэлдэ хэрэгтэй болохо трактор, бусад зэр зэмсэгүүд даалгагданхай.

Отрядай механизаторнууд ерэхэ жэлэйнгээ хабарай тарилгада мүнөөнһөө эхилжэ һайнаар бэлдэнэ. Тэдэнэр совхозойнгоо нэгэдэхи отделениин тариа[...] сабшалан дээрэ хамтадаа дүрбэ [...] тонно наг шэбхэ гаргаад, мүнөө [...] дахи отделениин сабшалан ба та[...] дээрэ үтэгжүүлгэ гаргажа эхилэ[...] хүдэлмэридэ совхозой механиза[...] Терентий Михайлович Иванов М[...] Петрович Казаков хоёр ажалай [...] жэшээ харуулан ажаллана. Тэдэн[...] шэбхэ зөөхэ үдэр бүриингөө даа[...] үлүүлэн дүүргэдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тракторист Т. [...]нов, бульдозерист М. П. Казаков. [...]лан дээрэ шэбхэ гаргагдана.

Е. ЗАХАРОВА[...]

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛҺӨӨ

МАЛ ИИГЭЖЭ ШАХАГДАНА

Адууһа малай ашаг шэмэ дээшэлүүлжэ, һайн шанартай тарган мяха гүрэндэ тушааха гээшэ колхоз, совхозуудаймнай гол зорилгонуудай нэгэн болоно.

Энэ талаар Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхозой малшад зарим тэды амжалта туйланхай. Тус колхоз эбэртэ бодо мал шахан таргалуулжа эхилһээр үниxэнэй. Колхозой малшад һүүлэй хоёр жэлдэ мал шахан таргалуулгадаа эрдэм наукын шэнэ онол аргануудые хэрэглэжэ, үйлэдбэрилһэн мяханайнгаа өөрынь үнэсэн нилээд хямдаруулһан байна. Мүн энэ ажахы үхэрэй мяха жэл бүри ехээр гүрэндэ худалдадаг болонхой. Нёдондо эндэхи малшад урзанданайхиһаа 23,6 процентээр ехэ мяха гүрэндэ тушаагаа. Колхозой гүрэндэ худалдаһан үхэрнүүд дунда зэргээр 295 килограмм татаа һэн. Тарган мал худалдадаг болоһоной ашаар тушаагдаһан малай центнер бүхэниинь 109 түхэригтэ хүрөө. Энэ жэлэй 11 һарын туршада колхозой худалдаһан хашарагууд дунда зэргээр 323 килограмм боложо, центнер бүхэниинь 116 түхэриг 30 мүнгэтэ болоо.

Ажахын малшад тугал бурүүнүүдаа һайнаар түлжүүлдэг, түргэн зуура шахан таргалуулдаг дүршэлтэй болоһоной ашаар, гүрэндэ тушаагдадаг залуу малай шэгнүүр 320 килограммда хүргөө ха юм. Колхозой гэшүүд ямар аргаар иимэ амжалта туйлана гээшэб? Колхозой правлени, партком, мэргэжэлтэд мал үсхэбэрилхэ тусхай технологи зохёоһон байна. Энээнэй ёһоор һү эдихээ болиһон тугалнууд эрэ, эмээрээ илгагдажа, тусхай гүүртэнүүд болгогдоно. Дулаан болохоодо, һаалиин бүхы гүүртэнүүдһээ 6—12 һаратай тугалнууд суглуулагдажа, эрэнүүдынь нэгэ отделенидэ, эмэнүүдынь нүгөө отделенидэ абаашагдадаг. Иигэжэ эдэ тугалнуудһаа 3—4 гүүртэ бүридхэгдэжэ, апрель һараһаа сентябрь болотор холын бэлшээридэ ябана. Малай нютагта садатар, талха тариианай зүйл үгтэдэг юм. Намартаа бэлшээриһээ бусаһан эрэ хашараг, бурүүнүүд шахагдажа эхилдэг. Эмэнүүдынь үсхэбэрилгэдэ үлөөгдэхөөр тусхай гүүртэ болгогдодог юм.

Бэлшээриһээ бусаһан мал бүхыдөө шэгнэгдэдэг байна. Энэ үедэ 320 килограммһаа дээшэ татаһан мал гүрэндэ сэхэ тушаагдана. Үлөөшэ эрэ хашараг, бурүүнүүдһээ хоёр гүүртэ байгуулагдажа, Дээдэ-Ахалигта — 300, Доодо-Ахалигта — 400 толгой шахалганда табигдана. Мүн эдэ гүүртэнүүдтэ һаалиин фермэнүүдһээ бурүүнүүд, колхознигуудһаа худалдагдажа абтаһан мал оролсодог.

Гүүртын мал хоёр бүлэг болгогдодог. Нэгэдэхи бүлэгэйнь мал бэеэр бага байһан дээрэһээ саашадаа түлжүүлэгдэнэ. Түрүүшээр тугалнууд 180 килограмм шэгнүүртэй болотороо амяарлагдан түлжүүлэгдэнэ. Һүүлээрнь 230 килограмм шэгнүүртэй болоһон удаагаа шахан таргалуулагдажа эхилдэг. Шахагдажа байһан мал сентябрь һараһаа апрель болотор тусхай дулаан байрада байлгагдажа, хүйтэндэ ябуулагданагүй. Түлжүүлэгдэжэ байһан тугалнууд уягдадаггүй байна. Харин шахагдажа байһан хашараг, бурүүнүүд уяанда тэжээгдэнэ. Шэгнүүрээрээ 180 килограмм болоогүй мал уяанда байхадаа удаанаар түлжэнэ гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд, мүн малшад олон жэлэйнгээ ажаглалтануud дээрэһээ тобшолоо. Тиимэһээ 180 килограмм шэгнүүргэй болоһон лэ хашараг, бурүүнүүд уяанда байлгагдана.

Гүүртэ дээрэхи ажалаа малшадай хайшан гэжэ эмхидхэдэгые Доодо-Ахалигай гүүртын жэшээ дээрэһээ хаража болоно. Энэ гүүртые мал ажалай хоёрдохи классай мастер А. Д. Попов хүтэлбэрилнэ. Эндэ И. Н. Демин, В. И. Остриков, В. И. Танхаев, А. С. Ларионов, И. А. Усольцев, К. Л. Новицкий гэгшэд хүдэлдэг.

Тэдэнэр ажалдаа ехэ харюусалгатайгаар хандадаг юм. Энэ бригадын гэшүүн бүхэн неделидээ нэгэ дахин амарна. Тэдэнэр ажал хүдэлмэреэ ооһэд хоорондоо хубаадаггүй. Бригадирынь бултанда адляар хүдэлхэһөө гадна бүхы ажалаа шалгажа байдаг. Үдэртөө малаа хаража, пеэшэнгүүдээ түлиһэн малшад һүниндөө харуулда байна. Харин котельнын хүдэлмэрилэгшэд уһа халааханһаа гадна, наг шэбхэ гаргаха транспортёр, авто-уһалууринуудайнгаа түлөө харюусалгатай байдаг. Иигэжэ бригадын гэшүүд сүүдхэдээ 8 час соо хүдэлнэ.

Колхоздо мал шахан таргалуулха тусхай типовой байра үгы. Тиимэһээ урзанда Доодо-Ахалигта үнеэдэй дүрбэн рядна хоёр байра баригдаа бэлэй. Энэ хоёр байра хоорондоо тэжээл буйлуулха цехээр холбогдонхой. Нёдондо колхозой правлени малай байра үргэдхэхын тулада Дээдэ-Ахалигтахи гахайн хоёр байрые шахагдаха мал байлгахаар шэнэдхэн заһабарилаа. Колхозой мал шахан таргалуулха энэ хоёр гүүртын байра нэгэ адляар түхеэрэгдэнхэй. Дүрбэн рядна байрын утань 72, үргэниинь 18 метр болоно. Дундуурнь гурбан метр үргэнтэй харгы гаргагданхай. Энэ харгын хоёр захаар наг шэбхэ гаргаха транспортёр тодхогдонхой. Транспортёрһоо сааша малай хэбтэхэ, уяандаа байха 1,6 метр үргэнтэй модон шала хэгдэнхэй. Энэнь хоёр талын хобоо хобтодо тулана. Кормушкануудай 1-дэхи, 2-дохи рядай дундуур 1,7 метр үргэнтэй харгы гаргагданхай. Энэ харгыгаар үбһэ тэжээл зөөгдэдэг юм. Мал уянгүй тэжээхэ байра баһал иимэ хэмжээтэй. Байра соо орсоһон гол харгын хоёр хажуу талаар кормушканууд түхеэрэгдэнхэй. Кормушкануудай хоёр талаар, ханын захаар малай байха дэбдихэр түхеэрэгдэнхэй. Байра соохи харгынууд булталаа бетоноор хушаатай. Өөрынь модоор хэгдэнхэй.

Малда бүхы тэжээл хуурайгаар үгтэнэ. Һолоомо, корнеплод, үбһэн хэршэгдэжэ эдюулэгдэнэ. Байрын гол харгыгаар хүнгэн трактор ябажа, үбһэ тэжээл тараадаг юм. Харин үйтан харгынуудаарнь моrёор зөөнэ. Наг шэбхэнь «ТСН-3Б» түхэлэй транспортёроор гаргагдана. Мал бүлеэн уһаар уһалагдана. Үбэлдөө уһаниинь «КВ-300» түхэлэй котёл соо халаагдана. Харин байрань теплогенераторнуудаар дулаасуулагдадаг. Эндэхи малшад байра соохи агаарые ходо сэбэр байлгахые оролдодог. Юуб гэхэдэ, шииг нойтотой, агаартаа аммиак ехэтэй байра соо мал удаанаар таргална гэжэ элирүүлэгдэнхэй. Байра соохи муухай агаарые модон хоолойгоор татуулхада хүсэд һайнаар сэбэрлэгдэнэгүй гэжэ ажаглахаар.

Мал шахахада, элдэб янзын тэжээлэй тон ехэ удха шанартайнь мэдээжэ. Иигэжэ малые хүсэд һайнаар эдеэлүүлхэдэ, шэгнүүрнь нилээд нэмэдэг байна. Гараһаар 6—11 һара болоһон 180 килограмм шэгнүүртэй бурүүнүүдтэ сүүдхын хоёр килограмм үбһэ, 10 килограмм һолоомо, 10 килограмм корнеплод, 1,5 килограмм бутаргагдаһан шэниисэ, 0,5 килограмм горохой гурил эдюулхэдэ, дунда зэргээр 400—500 граммаар шэгнүүрээ нэмэдэг. Харин томо болоһон бурүүнүүдтэ шэмэтэ тэжээл ехээр үгэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, бурүүнүүдай шэмэтэ тэжээл ехээр эдихэдэнь, доторхи органуудынь, яһаниинь түргөөр хүгжэдэг байна бшуу. Иигэжэ тэжээгдэһэн мал сүүдхэдээ толгой бүриин дунда зэргээр 500—600 грамм шэгнүүрээ нэмэнэ. Шахагдажа байһан хашарагта сүүдхэдэ 4 килограмм үбһэ, 3 килограмм һолоомо, 20 килограмм силос, 3 килограмм бутаргагдаһан шэниисэ, 0,5 килограмм горохой гурил үгэхэдэ, шэгнүүрнь 600—700 грамм нэмэдэг байна. Иигэжэ хашараг бүхэн 18—20 һаратайдаа 320—320 килограмм татажа, гүрэндэ тушаагдахаар болоно бшуу.

Шахагдажа байһан малда иимэ гуримтайгаар тэжээл үгтэдэг: үглөөгүүр бүхы үбһэниинь эдюулэгдэнэ. Үдэ багта шэмэтэ тэжээлэйнь хахад хэршэгдэһэн һолоомотой худхагдажа үгтэнэ. Мал үдэшэндөө үлөөшэ силосээ холимол тэжээлтэйгээр эдинэ. Уһан, минеральна тэжээл малда дуран сооль үгтэдэг.

Доодо-Ахалигай малшад нёдондо малаа иигэжэ тэжээһэнэйнгээ ашаар толгой бүриинь шэгнүүр сүүдхэдэ дунда зэргээр 625 граммаар нэмээһэн байна. Малшан бүхэн 70—80 хашараг, буруу харууһалбал зохид гээшэ. Салин хүлһэниинь шье һайн. Шэгнүүрыень нэгэ центнер нэмээһэнэйнгээ түлөө тэдэнэр 6 түхэриг абадаг. Шахамалнуудай бүхыдөө гүрэндэ тушаагдаһанай һүүлээр малшад колхозтойгоо тоосожо, салин хүлһөө бүтнөөрнь абана. Тарган мал гүрэндэ тушаагаад байбалнь, малшадта нэгэ центнер шэгнүүрэй түлөө 2 түхэриг нэмэлтэ түлбэри үгтэнэ. Доодо-Ахалигай малшад нёдондо тус бүрөө һарадаа 144 түхэриг мүнгэ абаһан юм.

Эндэхи малшадай дүй дүршэл юу харуулнаб гэхэдэ, республика дотор хашараг, бурүүнүүдые яһала ашаг олзотойгоор шахан таргалуулжа болохо байһые гэршэлнэ.

В. ГОНЧАРОВ,
Буряадай түбэй научно-техническэ информаци болон пропагандын хүдөө ажахын таһагай начальник.

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ ШАЛГАНАВДИ

БЭРХЭШЭЭЛНҮҮД БЭЛЭЭР УСАДХАГДАХАА[...]

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

шадые харахадаа, «һураһан юумэн һураар татуулхагүй» гэһэн буряад арадай оньһон үгэ бидэнэрэй бодолдо ороод орхёо бэлэй. Намарай үдэрнүүдтэ малаа нара оротор бэлшээдэггүй аад, гэнтэ үбэл болоходо бэлшээриин амта таняа гээ гүбди гэһэн һэжэгыемнай тааһандал, эндэхи ахалагша хонишод Л. Афанасьев А. Ткачев хоёр иигэжэ хэлээ һэн:

— Хониднай эртэ хорёодоо орожо һурашоод, наранай баруун тээ гараһанһаа хойшо гэр тээшээ субана.

Хонишодой халуун хаһа — түл абалгын эхилтэр 10—20 хоног үлэбэ. Эдэ үдэрнүүдтэ бүхы дутагдалнуудай усадхагдаагүй һаа, олон отарануудта түл гарзалха гэжэ һэжэглэмээр. Харин ойн баярай жэлдэ абтаһан хурьган гээлтэ хороолтодо орохо ёһогүй. Тиимэһээ энэ бэлэдхэлдэ хайхарамжагүйгөөр хандажа болоогүй.

3. БЭЕ БЭЕДЭЭ НАЙДАҺАНДАА...

Үбһэ тэжээлээр хоморшье һаа, адууһа малаа һайнаар ондо оруулхын тула шармайн ажаллажа байһан малшадые соёлой болон ажаһуудалай талаар түгэс хангаха гээшэ айхабтар ехэ удха шанартай. Энэ талаар Дэрээнэй совхозой соёлой хүдэлмэришэд һайн үүсхэл гаргаһан байна.

Гэхэтэй хамта, Бэшүүрэй аймагай соёл культурын, худалдаа наймаанай, элүүрые хангалгын эмхинүүд үбэлжэлгын эхилһэн сагһаа хойшо энэ гэхэ юумэ хээдүй. Тус аймагай соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй олонхинь Дэрээнэй совхозой соёлшодой хандалга тухай мэдэнэгүй. Жэшээнь, Бэшүүрэй совхозой Ново-Сретинскэ соёлой байшанда 7 хүн хүдэлмэрилдэг. Тус соёлой байшангай дарга Ф. М. Степнев, эндэхи библиотекарь Е. В. Савельева, П. Н. Григорьев гэгшэдтэй уулзажа хөөрэлдэһэн байнабди.

— Тиимэ хандалга газетэнүүдтэ толилогдоо гэжэ мэдээгүйлди. Аймагай соёлой таһагһаашье хүн манда юумэ хэлээгүйл. Үбэлжэлгын үедэ гүүртэ, отаранууд дээгүүр юушье хэхэеэ мэдэнэгүйбди. Тиимэ түсэб манда байхагүй. Ханын газетэ гаргаха болоо һаа, сааһан, шэрэ гэхэ мэтые хаанаһаашье олохогүйш. Аймагай эмхи зургаанууд энэ хүдэлмэри хэхэ гэжэ һанагшабди, — гэжэ тэдэнэр манда ойлгуулаа һэн.

Бэшүүрэй совхозой 2-дохи отделени хоорондоо 5—6 километр зайтай гурбан бригадаһаа бүридэнхэй юм. Энэ гурбан бригадын гүүртэ отара дээгүүр ябахадамнай, малшад гэртээ ехэ муухайгаар байна. Санбюллетень хаанашье үгы.

— Үбшэлөөшье һаа, хүлһөө буутараа ябанабди. Докторто ошохонь холо, фельдшернай энэ намарайшье энэ багаар харагдаагүй, — гэжэ эндэхи малшадай гомдоходо эдэ гурбан бригадын зоной элүүрые сахиха уялгатай Ново-Сретинскэ фельдшерскэ пунктын фельдшер Г. Н. Борохолаеватай уулзажа хөөрэлдэбэбди.

— Энэ ехэ отделени гансаараа хангаха аргамгүй. Фермэ дээгүүр ябахаһаа байтагай, үбэлшэлһэн хүниие Шэбэртэ абаашаха машина ологшогүйб. Отделениимнай малшадые совхозоймнай врачебнэ пункт хангаха ёһотой байха, — гэнэ тэрэ.

Ажалымни ондоо зон хэхэ гэжэ найдаад, өөһэдынгөө участогай малшадта мүнөө хүрэтэрөө ошодоггүйшүүлые, Ново-Сретинскын соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй, элүүрые хамгаалагшадай ажалые тус совхозой партком өөрынгөө бюро дээрэ хаража үзэхэ бээ гэжэ найдагдана.

Энэ аймагай олонхи ажахын гүүртэ, отаранууд дээгүүр ябагдаа. уулзаһан лэ малшад «автолавка ерэнэгүй», «ерэхэдээшье малшадта хэрэгтэй юумэ асарнагүй» гэжэ гомдоно. Жэшээнь, Бэшүүрэй совхозой отара, гүүртэнүүд дээгүүр ябажа байха нэгэ автолавка Башүүрэй райсоюзһаа табигданхай. Совхозой түбһөө даншье холо бэшэ, дардам харгы дээрэ[...] даг хонинoй отарые даа[...] Батуевһаа асуухада:

— Халуун намарһаа [...] набди. Автолавка (худа[...] хэ аргамгүй) манай ниш[...] шье ерээгүй, — гэнэ.

Автолавкын ябаха [...] ямар гүүртэ, отарые хэз[...] график сахигдадаггүй. [...] холын гүүртын малшадт[...] хэрэгтэй болохо тал[...] автолавка абажа ябадагг[...]

— Талха юундэ аса[...] гэжэ автолавкын най[...] асуухадамнай, тосхонойт[...] зин талхаар таниие хан[...] той гэдэг. Харин мага[...] наймаашан малшадые та[...] толавка хангаха ушарта[...] гээд урдаа оруулагшаг[...] Мотнягай һү һаалиин гү[...] бүридхэгшэ Клавдия [...] хөөрэнэ.

Дабһан, саахар, талха[...] зуруул, дулаан хубсаһан[...] лээд, малшадай эрилты[...] дүүргэхэ хэрэгтэ һаа[...] шалтагаан байхагүй. Ган[...]хи райпотребсоюзай түрүү[...] хэр Сидоров, мүн аймага[...] нуудай бүхы наймаашад [...] һайнаар хангахамнай гэ[...] сэдьхэлһээ оролдохо ёһо[...]но.

Бэшүүрэй аймагай соё[...] рые хамгаалгын, худалда[...] най эмхи зургаануудай х[...] лэгшэд малшадай зүгһөө [...] дуулахагүй, харин баяр б[...] да хүртэжэ байха дүүрэн[...] ломжотой. Гансал эндэ эм[...] хүдэлмэри, оролдолго, хү[...] хэрэгтэй.

Шалгалтада хабаадагш[...]

С. ГОНСОР[...]
Бэшүүрэй аймагай [...] хиналтын кэ[...] түрү[...]
К. БО[...]
«Бичурский х[...] газеты[...] ажахын таһагые [...]
Н. ДАМ[...]
манай тусха[...]

Россин эгэшэ дүү республиканууд

ТАСС-ай корреспондентнүүд мэдээсэнэ

...ГАЗАЙ ШЭНЭ ҺУДАЛ

...АЧКАЛА. (ТАСС). Мастер ...Исраповай хүтэлбэрилдэг ...нхидай үрэмдэһэн нэгэдэ...жиные туршалгын үедэ ...сэтэйгөөр сорьёлон гараа. ...хадалиг газарнуудые шэн... геологуудай тухайлам...доорбо. 2369 метр гүнзэ... газ абтаа.

...кал-Буланскдахи шэнэ һу... республикын геологуудай ... жэлдэ олоһон 4-дэхи ...нь болоно гээд «Даг... нэгэдэлэй начальнигай ... М. Г. Алиев ТАСС-ай ...юндентдэ мэдээсээ. Про...ша томо хотонуудта—Ма..., Буйнакск, Кизилюртэ...хэн олдоһониинь илан...э удха шанартай.

А. ПУТЕРБРОТ.
(ТАСС-ай корр.).

...РЭЙ ҮҮЛЭДЫЕ БУУДАН ЗАДАРГАНА

...ЬЧИК. Хадата га... шэнжэлхэ геофизическэ ...дай экспедициин жэл бү...ндэрһөө хамгаалдаг хүдөө ... продукциин үнэнь 33,5 ... түхэригөөр сэгнэгдэнэ. ...онуудые институт нэрлээ...рин Кавказай республика... госстрахай зургаанууд, ...ажахын министерство хал...даа. Аадар мүндэртэй үү...эй саг үргэлжэ сугларлаг ...мундаргануудай районууд ...ллэгдэһээр үнинэй юм. ...э урид элэ үүлэнүүд ур...ряанда ехэ хохидол уша... байгаа. Харин мүнөө ...ай, мүн Таджикистанай ...ородог зарим зононуудта ...гын отрядууд ошонхой. ...жа түхеэрэлгэ, хуушан ... зенитнэ буу, химическэ ...тэй тусхай һомонууд—...эдэ байгаалиин аюултай ... гол хэрэгсэлнүүдынь бо-

Э. МАЛЬБАХОВ.
(ТАСС-ай корр.).

...ЗАВОД БОДХООГДОХОНЬ

...СТЭ. Республикын ниис...гын зүүн талада республи...роо эгээл томо силикатно...сын завод баригдажа эхил...рпиисэ галдаха пеэшэнэй ...э талмайн һүүри табигда...лээ. Гол корпусой түмэр... колоннонууд һуулгагдажа ... Барилгашад В. И. Ленинэй ...р 100 жэлэй ой хүрэтэр ...гическа түхеэрэлгын кор...хабсаргажа, ашаглалгада ...а уялга абаа.

...эй турша соо 50 мянган ... избёосхо, 100 миллион ...сэ сохижо гаргаха энэ ...иятийн ашаглалгада оруу...лдань, гэр байрануудай ха...хо материалнууд респуб...отор хоёр дахин ехээр гар.... Силикатна элһээр баян ...ьска уурхайн хажууда тэ...од баригдажа байнхай.

Г. ЕФИМОВ.
(ТАСС-ай корр.).

...ҮГЖЭМЭЙ ЭСТАФЕТЭ

...КТЫВКАР. Табан наһатай, ... банттай дирижёр хүгжэм...эшэ эрилтэ ехэтэйгээр ха... Лена Веселовагай хүтэлбэ...ю бэлэдхэлэй классай һу...лай номероор республикан... хүгжэмэй һургуулиин ойн баярай концерт эхилбэ. Харин 30 жэлэй саада тээ Коми АССР-тэхи хүгжэмэй түрүүшын һургуулиин богоһо алхагшад энэ концертые түгэсхөө.

Анха түрүүн 37 һурагшатай байһан аад, мүнөө 537 һурагшатай болоо! Сыктывкарай хүгжэмэй һургуули ганса эдэ тоонуудаар омогорходог бэшэ байха. Композитор Яков Перепелица—«Яг-Морт» («Хадын хүн») гэжэ национальна түрүүшын баледэй автор, коми композитор Прометэй Чисталев, Ленинградай филармониин оркестрэй артист Валентин Борисов, Москвагай консерваториин багша композитор Александр Осипов, һургуулиин завуч, Коми АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Галина Зелинская болон бусад искусство хүлар түрүүшынгээ алхамуудые эндэ хэжэ эхилһэн намтартай.

Мүнөө Коми АССР-тэ хүгжэмэй 50 һургуули бии. Тэндэ шахтёрнууд болон барилгашадай, модошод ба орошодой, газ болон нефть абагшадай 5 мянган үхибүүд һурана.

В. БАРИНОВ.
(ТАСС-ай корр.).

САAM ХЭЛЭНЭЙ ГРАММАТИКА

ПЕТРОЗАВОДСК. СССР-эй Наукануудай академиин Карелиин филиалай хэлэ бэшэгэй, литература ба түүхын институтда «Саам хэлэн» гэжэ монографи бэлдэгдэжэ дүүрэбэ. Финно-угорско угтай, тон багаар шэнжэлэгдэһэн хэлэнүүдэй нэгые манай орон доторо эгээн түрүүшээр бүридхэн бэшэһэн бүтээл гээшэ. Гурбан хубиһаа бүридэһэн энэ монографи соо Кольско хахад арал дээрэ ажаһуудаг хэлэнэй гол хубинууд болохо фонетикэ, морфологи, синтаксистэ сэгнэлтэ үгтэбэ.

Энэ зохёолой автор—хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Г. М. Керт Саамска хэлэнэй грамматика зохёолгодо 15 жэлээ зорюулаа.

Е. ПОКРОВСКИЙ.
(ТАСС-ай корр.).

ФЕСТИВАЛИИН ДУУНУУД ЗЭДЭЛНЭ

САРАНСК. Мордвагай искусствын фестиваль тухай гоё һайхан афишанууд Саранскын олон зоной ябадаг газарта үлгөөтэй. Автономито республикын бүхы районуудһаа ерэһэн уран һайханай бүлгэмүүдэй артистнууд—дуушад,, хатаршад, уран гоёор уншагшад, хүгжэмшэд городой ажалшадта уран бэлигээ харуулхань. Тус фестиваль «Искусство — арад түмэнэй баялиг» гэһэн уряа доро үнгэрнэ. Республикын уран бэлигтэйшүүл энэ харалгада олооροо хабаадана. 40 мянга үлүүтэй хүн харалгын түрүүшын шатада хабаадаа. Композитор М. И. Волковой хүтэлбэрилдэг Ардатов хотын хоор фестивалиин түрүүшын лауреат болобо. Хоровой коллективүүдэй бүхэросеин харалгын лауреат болоһон Теризморгско хүдөөгэй хоор дуунуудые олон янзаар гүйсэдхэхэдөө шадамар байһанаа дахин харуулба.

М. ХВАСТУНОВ.
(ТАСС-ай коорр.).

ХҮДӨӨ БЭШЭГШЭДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

ПЕТРОПАВЛОВКА. (**Телефоноор абтаба**). Аймагай хүдөө бэшэгшэд болон ханын газетэнүүдэй редакторнуудай зүблөөн болобо. Энэ зүблөөнэй түрүүшын асуудалаар КПСС-эй райкомой секретарь нүхэр П. Т. Манзаров элидхэл хэжэ, хүдөө бэшэгшэдэй урда тодорхой зорилгонуудые табиба. Аймагай газетын хүдэлмэри тухай «Зэдын үнэн» газетын редактор нүхэр А. Б. Будажапов, ханын газетэнүүдэй үүргые һайжаруулха тухай асуудалаар аймагай газетын редакторай орлогшо В. М. Клочихин гэгшэд элидхэбэд.

Тус зүблөөндэ аймагай колхоз хоорондын барилгын организациин ханын газетын редактор Е. Н. Григорьев, Зэдэ станциин хүдөө бэшэгшэ Ш. Д. Мансорунов, аймагай газетын эдэбхитэй хүдөө бэшэгшэ И. И. Сухарев, Ториин совхозой нэгэдэхи отделениин ханын газетын редактор М. Г. Ахмадулин, тус совхозой парткомой секретарь А. Ф. Бутухин болон бусад үгэ хэлээ.

Хүдөө бэшэгшэд газетын хуудаһануудта, ханын газетэдэ нютаг нютагайнгаа һонинине бэшэжэ, малшад, таряашадай ажал хэрэгые үргэнөөр харуулжа, тэдэнэй Ильичэй алдарта ойе амжалтаар угтаха хэрэгтэнь горитой туһа хүргэхэ тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хэлсэбэ.

Г. БАДМАЖАПОВ,
манай штатнабэшэ корреспондент.

Ажалшадай бэшэгүүд

НЮТАГТАА ХҮНДЭТЭЙ

Манай Хоймор нютагай больницын ажалшад үбшэн зоной хойноһоо харууһалгые һайжаруулха гэжэ хододоо оролдожо байдаг юм. Тэдэнэй нэгэн тус больницада няняар хүдэлдэг Зоя Федоровна Домышева болоно. Ажалдаа һайнаар хандадаг Зоя Федоровна больницын түрүү хүдэлмэрилэгшэдэй тоодо ороһоор үнинэй юм. Нүхэр Домышевагай халаандаа байхадань больница соонь хододоо ариг сэбэр, бүхы таһаг, комнатонуудынь угаагдашаһан, сэбэр агаар оруулагдаһан байдаг. Энээнэйнгээ хажуугаар, Зоя Федоровна сүлөөтэй сагтаа медицинскэ сестрануудтай суг үбшэн зоной хойноһоо харууһалалсадаг юм. Тиигэжэ нүхэдтөө хаба шадалаараа туһалалсадаг. Хамта хүдэлжэ байһан нүхэдэйнгөө болон үбшэн зоной дунда ехэ хүндэтэй болонхой.

Зоя Федоровна өөрынгөө халаанда хүдэлхэеэ аяар табан модоной зайһаа — Сагаан-Нуурһаа Хуурай-һубаг хүрэтэр ябагаар ябажа ерэдэг. Тиигээшье һаа, өөрынгөө даалгагдаһан ажалда энэрхы сэдьхэлтэйгээр хандадагаараа хүндэтэй болоһон хүн.

Б. БИРБАЕВ.

Түнхэн.

Бэшүүрэй аймагай модо бэлэдхэгшэдэй Потанино тосхоной дунда һургуулиин географиин багша Ф. А. Елистратовай үүсхэлээр эдир натуралистнуудай клуб байгуулагдаһан юм. Гурбан жэл тухай үнгэрөөд байхада, хизаар ороноо шэнжэлхэ музей һургуулиин дэргэдэ байгуулагдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: музей доторой түхэл маяг.

Ф. СОРОКИНАЙ фото.

ЖАРГАЛТАЙ ҮХИБҮҮДЭЙ ХАСАР УЛААН

Сүлөө сагаа үхибүүдэй сэбэр агаарта, газаагуур ябажа наадаха таатай зохид арга олголго городто домоуправлениинүүдэй үүргэ болоно. Улаан-Үдэ хотын Октябрьска районой 6-дахи домоуправлениин коллектив байрын олон дабхар гэрнүүдэй газаагуур, кварталнуудай талмайнууд дээгүүр үнгэрөөшэ зун үхибүүдэй наадаха элдэб талмайнуудые түхеэрһэн, багашуулай һүүдэрлэжэ һуугаад наадаха һарабшануудые, багашуул ба ехэшүүлэй сугларaад хөөрэлдөө шагнаха, концерт хараха агитплошадкануудые бариһан юм.

Мүнөө үбэлэй үедэ конькигаар халтиржа, хоккей наадаха талмайнуудые, шаргаар һолжорхо мүльһэн дошо харгынуудые олоор түхеэрээ. Зургаадахи домоуправлениинхидэй жэшээгээр бусад эмхи зургаанууд, предприятинуудай коллективүүд үхибүүдэй үбэлдөө наадаха газарнуудые һайн дураараа эмхидхэнэ. Ахалагша классуудай һурагшадшье домоуправлениһээ барилгын материал абаад, өөһэдынгөө хүсөөр хоккейн талмайнуудые түхеэрээ.

Тиин Бабушкинай, Терешковагай, Павловай, Геологическа, Солнечно үйлсэнүүдтэ, Сосново, Южный, Никольск тосхонуудта дүшөөд гаран катогууд, хорёод шахуу хоккейн талмайнууд дээрэ үхибүүдэй зугаа наадан дэлгэрнэ. Газаагуур ягаа улаахан хасартай болотороо наадажа, хүхижэ байһан үхибүүдые харахада, ямар бахатай гээшэб?!

Зүгөөр үхибүүдэй наадаха газарнуудые электрын гэрэлээр хангаха хэрэг бүтэсэгүйшэг болоод байна. «Бурятэнерго» управлениин хүтэлбэрилэгшэд энэ талаар домоуправлениинүүдтэ зохихо туһаламжа үзүүлхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

М. ДРЯХЛОВ.
«Буряад үнэн» газетын штатнабэшэ корреспондент.

ХЭДЫ БОЛОТОР ХҮЛЕЭГДЭХ...

Республикын алишье нютаг нугануудаар ябахада, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда наһа бараһан хүбүүдтэ зорюулагдаһан хан хүшөөнүүд олон. Энэмнай яһала һайн, урма зориг бадаруулмаар жэшээ болоно угэдэг гээшэ. Аха нүхэдэйнгөө гаргаһан габьяа, баатаршалга хүндэлхэ гээшэмнай залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ яһала туһатай гэжэ һанагдаха ёһоороо һанагдана. Зүгөөр зарим нютагуудаар ябахада, арад зондоо, нютагтаа хүндэтэй болоһон хүнүүдтэ дурасхаал боломоор хүшөөнүүдэй табигдадаггүйнь гайхалтай.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хатуу шэрүүн жэлнүүд. Тиихэдэ нютаг бүхэндэ үлэһэн эрэшүүлые хургаа даража тооломоор байһан саг. Ринчин Ванюшкеевич Эрдынеев тэдэнэй нэгэн байһан тула Уланай сомоной Кировэй нэрэмжэтэ колхозой (мүнөө XXII партсъездын нэрэмжэтэ) правлениин түрүүлэгшэ болгогдоһон юм.

Нүхэр Эрдынеев дайнай дүүрэтэр ажахыгаа хүтэлбэрилжэ, фронтын жасада хэды ехэ туһа нэмэри оруулаа һэм бэ, энээниие нютагайнь арад зон сүм мэдэхэ байха. 1944 онһоо ажахын гол хүдэлмэри — тракторно-таряан ажалай бригадые толгойлжо эхилһэн намтартай. Тэрэ жэлдэ ган гасуур болобошье, колхозой амбаарта бага сага үрэһэнэй таряан хаагдажа, хүн бүхэн нормоор хилээмэ абадаг болоо бэлэй.

Дайнай дүүрэһэнэй удаа колхозой гэшүүд ажахыгаа хүгжөөхэ талаар яһала һайн амжалта туйлаһан. Илангаяа 1947 ондо таряанай баян ургаса хуряагдажа, тус колхозой олохон гэшүүдтэ парти, правительствын орден, медальнууд барюулагдаһан байгаа. Тэрэ тоодо гурбан хүндэ Социалис Ажалай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһон юм. Ринчин Ванюшкеевич Эрдынеевэйшье Геройн алтан одо, Ленинэй орден зүүхэ золтой байһандань нютагайнь ажалшад аргагүй баясаа, омогорхоо бэлэй.

Ринчин Ванюшкеевич 1950 он болотор бригадирай тушаал даажа ябаһан. 1960 ондо наһа бараһан юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо найман жэл үлүүтэй саг үнгэрбэ.

Нютагай түрүүшын Геройн нэрые мүнхэлхын тула үнгэрһэн энэ үе соо ямар юумэн хэгдээ хаб гэхэдэ, юуншье үгы. Тэндэхи нютагайньшье арад зон, эхин һургуулииншье һурагшадай Геройн хүүр дээрэ ерэжэ, амиды сэсэгүүдыешье табидаггүйнь гайхалтай.

Нютагай түрүүшын Герой болоһон Ринчин Ванюшкеевич колхоз соогоо сууда гарахынгаа хажуугаар, 1914 ондо болоһон ород-герман дайнда хабаадалсажа ерэһэн хүн байха. Үшөө тиихэдэ нютагтаа «Очин» коммунын байгуулагдахада, түрүүшын гэшүүн боложо ороһон намтартай. Зүгөөр нютагайнгаа арад зондо хүндэлүүлжэ, дурасхаал боложо ябаха аад, харин хадын хормойдо гансаараа хүдөөлүүлэнхэй. Угайштараа энэмнай харгын хажууда, ойн соорхойдо хүдөөлэгдэһэн юм. Юундэ эндэ асаржа хадагалаа юм гэхэдэ, «саашадаа хүндэлжэ ябаха нютагаймнай Герой гээшэ. Эндээ һайн дурасхаал болгомоор хүшөө түхеэрхэбди» гэжэ нютагайнь ноёд тиихэдэ хэлэһэн, найдуулһаншье гэхэ.

Республикын ондо ондоо нютагуудһаа ишэ ерэһэн улад зон энэ хүүрэй захаар үнгэрхэдөө, хэн бэ, юундэ гансаараа эндэ хүдөөлүүлһэн юм гэжэ зүб лэ һонирхон асуудагшье байха. Харин нютагай хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалда юун гэжэ мүнөө харюусадаг aaб, мэдэлэг һаа?

Баргажанай аймагай Уланай дунда, Хилганын найман жэлэй, Улюкчиканай эхин һургуулинуудай багшанар, һурагшанар нютаггаа сууда гараһан хүнөө хүндэлжэ, хирэ хирэ болоод хүүр дээрэнь ерэжэ, амиды сэсэгүүдые табихала яана гээшэб? Хүндэтэй энэ Героймнай мартагдаха ёһогүй аад мартагдана. Энээндэ нютагайнь хүтэлбэрилэгшэдэй һанаагаа табидаггүйнь нэгэ гайхалтай. Энээн тухай нютагайнь арад зон хөөрэлдэжэ ябадагшье һаа, мүнөөдөө хэгдэһэн юумэн үгы. Социалис Ажалай Герой Ринчин Ванюшкеевич Эрдынеевэй нэрэ мүнхэлхэ асуудал Баргажанай аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй анхаралда табигдана.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗАНШАЛЫНЬ БОЛОНХОЙ

Зүүн Сибириин харгы замай Улаан-Үдын отделенидэ нэгэ багахан бүлэг хүдэлмэришэд ревизор-шалгагшадаар ажалладаг юм. Энэ коллективэй олонхинь эхэнэрнүүд юм. Хараха янзада үгэ дуугүй, ажалаал хараад ябадаг эдэнэр үдэр бүри халаанайнгаа даабарине дүүргэхын хойноһоо шармайн оролдоно.

Тиимэһээ эдэнэрэй ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандадагынь мэдээжэ. Эдэнэр зарим хүйхэрнүүдэй биледгүйгөөр, гүрэнэй хүзүүн дээрэ ябахые хүсэгшэдэй, мүн пассажирнуудай урда уялгаяа дүүргэдэггүй, вагон соогуураа ариг сэбэрые сахидаггүй, вагонуудаа дулаан байлгахын түлөө оролдодоггүй проводнигуудтай тэмсэжэ ябадаг юм. Холын аян замда ябагшадта хододоо һанаагаа табижа, хүндэлжэ ябадаг зон. Һаяхан энэ коллективэй гэшүүн Мария Ивановна Мшанецкаягай хүндөөр үбшэлжэ больницада ороходонь, үхибүүдынь харууһагүй үлэшэһэн байгаа. Мария Ивановна үхибүүдтэе һанаагаа зобоходоо, үбшэниинь түргөөр эдэгэжэ үгэхэеэ болибо. Сугтаа ажалладаг нүхэдынь энээниие дууламсаараа, үхибүүдэйнь хойноһоо харууһа эмхидхэһэн байна. Хүдэлмэришэд Анна Яковлевна Июшина, Надежда Васильевна Радченко, Валентина Васильевна Панченко болон бусад ондоо коллективэй хүдэлмэришэд больницадань ерэдэг, үхибүүдыень ээлжээ ээлжээгээр харалсадаг, туһалалсадаг байба. «Таанадай оролдоһоной ашаар битнай түргэн саг соо эдэгэжэ, дахин коллективтээ ажаллахаар ерэбэб» гэжэ эдэгэһэнэйнгээ удаа Мария Ивановна хэлээд, үетэн нүхэдтөө баясхалан хүргэһэн байна. Нүхэдтөө нүхэрэй ёһоор һанаагаа зобохо гээшэ иимэл ха юм. Иимэ ябадал тус коллективэй ажалайнь ёһо заншал болоо.

М. СОЛОМЕННЫЙ.

ХҮН БҮХЭН „ҺАЙН ДАА“ ГЭДЭГ

Улаан-Үдэ хотын «Союзпечатиин» агентство ажалшадта газетэ, журнал наймаалжа байха 40 киосктой юм. Эдэнэрэй 17-ниинь хоёр халаанда, нэгэниинь гурбан халаанда ажаллажа, арад зондо газетэ, журнал худалдажа байдаг. Энээнэй хажуугаар хоёр халаанда ажалладаг киоскнууд амаралтын үдэргүйгөөр ажаллана. Тиигэжэ дунда зэргээр нэгэ киоск үдэртөө хотын таба мянган хүндэ шэнэ газетэ, журнал наймаалдаг байна. Энээнһээ гадна, үнгэрэгшэ жэлһээ арад зоной өөһэдөө дуратай газетэеэ шэлэн абажа байхаар 17 полуавтомат хүдэлдэг болоһон байна. Эдэ полуавтомадууд үдэртөө 108 янзын 500 хэһэг газетэ наймаалдаг болоо.

Ажалшадта газетэ, журнал наймаалагшадай дундаһаа Мария Федоровна Шибико гэгшын хүдэлмэриие магтамаар. Мария Федоровнагай ажалладаг киоск Октябриин 50 жэлэй нэрэмжэтэ гудамжада һэн тула эндэнь эртэ үглөөнһөө эхилээд, үдэшэ орой болотор газетэ, журналда дуратайшуул илангаяа олон байдаг. Тус киоск нүхэр Шибикогой ерэхэһээ урид хараалагдаһан түсэбөөшье дүүргэдэггүй, ехэнхи сагтаа элдэб шалтагаанаар хаалтатай байгша бэлэй. Мария Федоровна энэ киоск даажа абаһан түрүүшын үдэрһөө эхилэн, тэндээ һайн журам тогтооһон, ариг сэбэрыешье сахидаг болоһон байха юм. Энээнэйнгээ хажуугаар киоскдо ерэһэн шэнэ ном, журналнуудаа хүнэй харахаар эли газарта дэлгэжэ табижархёод, дурадхажа байдаг заншалтай. Уншагшадай дунда хүндэтэй болоһон Мария Федоровна прибор бүтээлгын заводой коллективтэ тогтоогдомол сагтаа ошожо, шэнэ газетэ, журнал наймаалдаг юм.

Мария Федоровнада коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэ һаяхан олгогдобо. Мүнөө зэргэ һаяхан олгогдобо. Мүнөө тиин» агентствэдэ 30 гаран хүн коммунис ажалай ударник гэһэн нэрэ зэргэтэй болоһон байна.

В. Г. Мордовская, А. В. Рябцева гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадануудта коммунис ажалай бригада гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоһон байха юм.

Хотынгоо ажалшадые саг соонь шэнэ газетэ, журналаар хангажа байха зорилгоор киоскын наймаалагшад уншагшадайнгаа дуратай хэблэлдэ үдэр бүри захил хэжэ абадаг болоо. Мүн наймаалагшадай ажалые хинан шалгажа ябадаг Мария Митрофановна Житихина үдэр бүри шэнэ газетэ, журнал киоскнуудта саг соонь асаржа үгэдэгөөрөө уншагшадай дунда мэдээжэ болонхой. Эдэ бүгэдын ашаар хотын «Союзпечатиин» агентствын хэблэл наймаалагшадай коллектив жэлэйнгээ түсэбые арбан үдэрөөр урид дүүргэһэн тухайгаа һаяхан мэдээсэбэ.

Н. ХАЗАГАЕВ.

САГ СООНЬ...

Аймагайнгаа колхоз болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй эрилтые саашадань улам һайнаар хангажа байха зорилгоор арад зоной ажаһуудалай эрилтэ хангажа байдаг комбинат Поселье, Узкий луг, Елань, Дээдэ-Мангирта, Петропавловка тосхонуудта ажаһуудалай эрилтэ хангадаг тусхай павильонуудые нээбэ.

Бэшүүр тосхондо арад зоной эрилтэ саг зуура хангажа байха тусхай пункт мүн лэ нээгдээ. Мүнөө Охин-Булагай совхозой ажалшад радиоприемник, телевизор, магнитофон болон бусад хэрэгсэлнүүдээ заһабарилуулхаар Улаан-Үдэ хото абаашахаяа болиһон байна. Юуб гэхэдэ, аймагай түбтэ радио, телевизор заһаха тусхай мастерской нээгдээ ха юм.

Мүнөө колхоз, совхозуудай холын фермэ, отара болон полевой станууда байрладаг хүдэлмэришэдэй эрилтэ саг соогоо хангагдана. Тэдэнэртэ эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые ашаһан хоёр автомашина саг үргэлжэ ерэжэ байдаг. Тусхайтаар ерэһэн эдэ машинанууд пальто, костюм болон бусад эд бараануудые холын отара, фермэнүүдэй ажалшадта асаржа наймаалдаг болоо.

И. ТКАЧЕВ

...хилын саанаһаа

...ЕТ ФИЛЬМҮҮДЭЙ НЕДЕЛИ

...Р. (ТАСС). Алжирай Ара...мократическа Республикын ...йнгээ талаар хоёрдохи го...шо Оранда совет фильмүү...ели боложо байнхай. Энэ ха...дой культурна ажабайдал...һамшаг ушар болоо.

...Ленинэй түрэһөөр 100 жэ...лэй дашарамдуулан, СССР ...хоёрой хоорондо культурна ... бэелүүлхэ түсэбэй ёһоор ...ели үнгэргэгдэжэ байна. ...Лениндэ зорюулагдаһан ки...нүүд картинануудай дунда ехэ һүүри эзэлнэ. «Ленин тухай рассказууд», «Эхын үнэн сэхэ зан», «Июлиин зургаа» ба бусад фильмүүдые нэделиин турша соо хүн зон хараха байна. «Бодото Ленин» гэһэн документальна киноочерк мүн лэ харуулагдаха.

Совет кинокартинануудай харуулагдадаг «Уарсенис» гэжэ кинотеатрай холл соо «В. И. Ленинэй образ совет кинодо» гэһэн фотовыставкэ эмхидхэгдэнхэй.

...партида абалгын ...ленинскэ уряа

...ЕВИДЕО. (ТАСС). В. И. ... түрэһөөр зуун жэлэй ойтой ...дуулан, Уругвайн Комму...рти өөрынгөө зэргэдэ шэнэ ...е абаха ленинскэ уряа со... «Популар» газетын мэдээсэ...ёһоор, тус кампаниин эхил...хойшонхи нэгэ һарын турша ...0 гаран хүн партида ороо. ...аримта хадаа үргэн олон ...ай дунда Компартиин бүри ...этэй боложо байһан тухай ... үгэнэ гээд газетэ онсолон ...нэ.

Харилсаа заһаруулха эрилтэ

БОНН. (ТАСС). КПГ-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Макс Рейман хэблэлдэ зорюулан мэдүүлгэ хэхэдээ, Германиин хоёр гүрэнэй хоорондо тэгшэ эрхэтэй харилсаануудые тогтоохо тухай ГДР-эй үүсхэлые дэмжэхыень, хэлсээ хэжэ эхилхыень ФРГ-гэй правительствые уряалаа. Иимэ юумэ хэхэ тухай «манай ороной үргэн олон хүн зон» эрилтэ хэнэ гээд М. Рейман онсолон тэмдэглээ.

ШЭН ЗОРИГТО АЖАЛ БА ҺАЙН ҺАЙХАН ТУҺАЛАМЖА

ПРАГА. (ТАСС). Угаа шэрүүн шанга хүйтэнэй болоһонһоо уламжалан, ороной экономикодо тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдые Чехословакиин хүн зон усадхажа байна. Ажахын олон һалбариин хүдэлмэрилэгшэд—хамагай түрүүндэ шахтёрнууд, энергетигүүд, транспортнигууд хүйтэнһөө шалтагаалжа, хэжэ үрдеэгүй юумэнүүдээ хүсэлдүүлхын тулада хүдэлмэриин бэшэ үдэртэ ажаллана.

Ороной электростанцинууд мүнөө хүсэд шадалаараа хүдэлнэ. Энээндэнь Чехословакиин электригүүдэй шэн зоригто ажал ба аха дүү социалис оронуудай ехэ дэмжэлгэ туһална. Гансахан лэ декабриин 24-нэй һүни социалис оронуудай нэгэдэмэл энергосистемын диспетчерскэ центральна управленеэр дамжуулан, СССР ба ГДР-һээ гурба миллион үлүүтэй киловатт-час электроэнерги Чехословаки абаһан байна. Энэ хадаа Чехословакиие электроэнергеэр мүнөө дутамаггүйгөөр хангаха арга олгоһон байна.

Түмэр замай транспортда тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдые зайсуулха хүдэлмэри амжалтатайгаар хэгдэнэ. Прагын товарна станцинуудта, тусхайлбал, Чехословакиин Арадай армиин частьнуудай туһаламжатайгаар нүүрһэ ашаалагдаһан бүхы составууд декабриин 25-да буулгагдаа.

ПАРТИЗАНУУДАЙ ЯБУУЛГАНУУД

АММАН. (ТАСС). Эзэмдэгдэһэн газар нютагуудта израиль сэрэгэй подразделенинүүдтэ эсэргүүгээр «Аль-Асифай» палестин партизануудай хэһэн дайшалхы ябуулганууд тухай Палестинын нэгэдэмэл командованиин түлөөлэгшын мэдээсэл эндэ толилогдоо.

Энэ түлөөлэгшын мэдүүлгын ёһоор, Палестинын партизанууд Иордан мүрэнэй нугын хойто талын хубидахи Зор Аль-Азрак, Армани, Абу Сус ба Телль Аль-Ахмар гэжэ һуурин газарнууд шадар байһан израиль зэбсэгтэ хүсэнүүдые ракетэнүүдээр буудаа.

«Аль-Асифай» бусад подразделенинүүд мүн лэ энэ райондохи израиль сэрэгүүдэй харуулые һүниин сагта добтолһон байна.

Эдэ ябуулгануудһаа уламжалан, дайсан ехэ хохидолдо ороо.

Рабадтахи зүблөөн тараба

РАБАТ. ТАСС-ай тусхай корреспондентнүүд А. Кислов, И. Березниковский иигэжэ мэдээсэнэ:

Араб оронуудай гүрэн түрые ба правительствануудые толгойлогшоноройн зүблөөн Мароккын ниислэл—Рабадта гурбан үдэрэй турша үргэлжэлөөд, хүдэлмэреэ дүүргэв.

Зүблөө хаалгын ёһолол дээрэ түрүүлэгшээр һууһан Мароккын хаан Хасан II зүблөөндэ хабаадагшадта тобшо үгөөр хандахадаа иигэжэ мэдүүлээ. Бүхы араб зоной һанаа сэдьхэл зобоодог асуудалнуудые һайнаар хаража үзэхэ арга боломжо тус зүблөөн бүхы араб оронуудта олгоо.

Гурбан самолёт буудуулан унагаагдаба

КАИР. (ТАСС). Суэцкэ каналай баруун эрьедэхи египет сэрэгүүдэй бүхэлэлтэнүүдые декабриин 25-най үглөөгүүр добтолхые һэдэһэн гурбан израиль самолёдые ОАР-ай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй зенитнэ артиллери буудажа унагаагаа. Энээн тухай ОАР-ай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командованиин түлөөлэгшын мэдүүлгые үндэһэ болгон, МЕН агентство дамжуулна. Израилиин хоёр самолёт агаарта тэһэрээ. гурбадахинь Суэцкэ каналай зүүн эрьедэ унаа гээд мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ.

Франциин МИД-эй түлөөлэгшын мэдүүлгэ

ПАРИЖ. (ТАСС). Баруун Европын холбооной соведэй удаадахи заседаниин хүдэлмэридэ Франци хабаадалсахагүй гээд Франциин гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ мэдүүлээ. Энэ заседани 1970 оной январь һарада болохо юм. Энэ мэдүүлгэ ямар удхатайб гэхэдэ, «Юрэнхы дэлгүүрэй» зургаан оронине ба Англиие нэгэдүүлдэг ЗЕС-эй соведэй хүдэлмэридэ Франци урда мэтэ һаад ушаруулха болоно. «Юрэнхы дэлгүүртэ» өөрыгөө абхуулхын тулада тэрэнэй «зургаан» гэшүүндэ баалалта хэхын тулада тус органиие хэрэглэхые Англи һэдэнэ гэжэ тоолодог дээрэһээ ЗЕС-эй соведэй хүдэлмэридэ хабаадахаһаа Франци арсаа.

КОНГРЕССЭЙ ШИИДХЭБЭРИ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). СССР-тэ ба бусад социалис оронуудта американ эд бараа худалдалгые хизаарладаг гуримые зарим зэргээр һуларуулха гэжэ хараалһан хуулиин проектые США-гай конгрессэй гүлөөлэгшэдэй палата ба сенат һайшаагаад, гар табихын тулада президент Никсондэ эльгээгээ. Энэ хуулиин проект «хүйтэн дайнай» түлэг боложо байха үедэ баталан абтаад, 20 жэлэй турша соо хүсэндөө байһан «экспортые хинаха тухай хуулине» һэлгэхэ болоно.

Энэ хуулиин проектын баталан абтахын урда тээ конгрессэй хоёр палатада зургаа һарын турша соо шанга тэмсэл болоһон байгаа. США-гай мүнөөнэй правительство хадаа социалис оронуудта юумэ худалдалгые хинадаг гуримые ямар зэргээр хубилгахые буруушаадаг, хуушан хуулиин хүсэндөө байха болзорые һунааха баалалта хэдэг байһан юм.

Конгрессэй баталан абаһан хуулиин проект балар удхатай гээд американ шэнжэлэгшэд тэмдэглэнэ. ЮПИ агентствын зааһанай ёһоор, тус хуули хадаа «национальна аюулгүй байдалай» аша туһые хараха гэһэн шалтаг барьяад, СССР-тэ ба бусад социалис оронуудта юумэ худалдалгые «хорихо ба хизаарлаха» эрхэ президентдэ олгоно.

Конгрессэй шиидхэбэритэй дашарамдуулан, хэблэл иигэжэ һануулна. Социалис оронуудтай наймаа хэхэһээ США-гай арсадаг политикада дурагүйлхэдэг байһанаа Америкын олон политическэ ажал ябуулагшад ба ажал хэрэгэй хүнүүдэй түлөөлэгшэд үни хада элирхэйлэн мэдүүлһэн байна.

СОЁЛО[illegible] ЧА
[illegible] МАДАСОН

БАГША ТУХАЙ ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

. Багша Ленинэй
номуудынь зузаан,
Бата үгэнүүдынь
мүнхэдөө дулаан.
. Зоной сэдьхэл Ленин
тээшэ,
Золой харгы коммунизм
тээшэ.
Баатар болохо Ленинһээ,
Баяр болохо СССР-һээ.
. Байгал далайн уһан
тунгалаг,
Багша Ленинэй һургаал
тунгалаг.
Ленинэй замаар илахаш,
Артелиин замаар
жаргахаш

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ НЮДЭНЭЙ ХУЖАР

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- Клавдия Шулуновагай замай тэмдэглэл,
- *Шог ёгто мүрнүүд.*
- Дондок Улзытуевай шэнэ шүлэгүүд.

БУРЯАД ДУУН ШОТЛАНДИДА ЗЭДЭЛЭ

Һүүлэй үенүүдтэ манай Буряад оронοй искусствын түлөөлэгшэд хилын саадахи гүрэнүүдтэ айлшалжа, бэлиг шадабаряа харуулдаг болонги. Үнгэрхэеэ байгаа оной октябриин хорёодоор би совет залуу артистнарай бүлэгтэй хамта Шотланди ошожо, тэндэ 16 хоногой туршада концертнүүдтэ хабаадалсаха хубитай байгааб.

Манай бүлэг «Шотланди — СССР» гэһэн бүлгэмэй уряалаар ошоо. Тинхэдээ тус бүлгэмэй бии болгогдоһоор 25 жэлэй ойн гүйсэжэ байхада, бидэ ошоһон болонобди.

Манай бүлэгэй гэшүүд булта шахуу нэрэтэй-түрэтэй болоһон, мэдээжэ хүнүүд байгаа. Жэшээнь, Украинска ССР-эй габьяата артистка, Москвагай Ехэ театрай дуушан Людмила Божко, Софида болоһон залуушуулай бүхэдэлхэйн фестивалиин алтан медальда хүртэһэн, Тбилисиин оперно театрай дуушан Зураб Задкилава, Таджикистанай хатаршан, мүн лэ юһэдэхи фестивалиин лауреат Зэбо Амин-заде болон бусад мэдээжэ нүхэд манай бүлэгэй гэшүүд байгаа.

Шотландида олон концерт үгэжэ, тэндэхи хүн зониие совет дуу, хүгжэмтэй танилсуулха гэһэн зорилго бидэнэй урда табигдаа һэн.

Нэн түрүүн мантан томо промышленна түб гэгдэдэг Глазго хотодо гурбан концерт харуулаабди. Һүүлдэнь мүн лэ томо хотонуудаар ябагдаа. Жэшээнь, анхандаа Шотландиин ниислэл байһан Эдинбург, Клайдбанк, Магдебург болон бусад томо томо портово хотонуудаар ябагдаа. Ябаһан лэ газартаа үдэрэй хоёр-гурбан концерт үгэдэг, айхабтар сүлөөгүй ябадаг һэмди. Юрэдөө, хүдөө нютагуудаар ябажа, фермэнүүдтэ хүрөөгүй гээшэ хабди.

Сэхыень хэлэхэдэ, Шотландиин хүн зон совет түлөөлэгшэдые [illegible]йнаар угтана гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Илангаяа национальна түлөөлэгшэдые һонирхохо юм. Харуулһан номерһоонь эхилээд, хубсаһан хүрэтэрнь һонирхоно. [illegible]онцертын һүүлээр тэдэниие тойроод:

— Совет үндэһэ яһатан урданайнгаа хубсаһа үмдэһөөр гү? — гэхэһээ эхилээд, элдэб асуудал табидаг байгаа. Намһаа, жэшээнь, ингэжэ асуудаг байгаа:

— Сибирьтэ промышленность ехээр хүгжэнэ гэжэ зүб хэлсэдэг гү?..

Юрэдөө, шотландиинхид Сибирь тухай мэдэдэг юм ха гэжэ ойлгохоор. Байгал тухай олонхинь дуулаһан гээшэ ха. Тиимэһээ «Байгал» гэжэ ансамблиин гэшүүн гэжэ мэдэхэдээ, намайе тойроод, манай хизаар тухай асуудалнуудые һурадаг һэн. Тиихэдэ, олон газарта «Байгал шадарай шэдитэ уһан» тухай хүнүүд һураа. «Хүл гарай үбдэхэдэ, шара уһанай үбшэнһөө аргалдаг шэдитэ уһан» гэжэ хэлэхэһээнь тухайлхада, манай Түнхэнэй аймагта оршодог Ниловкын аршаан тухай асууна гэжэ ойлгохоор һэн. Яахадаа тэрээгээр һонирхоо юм гэхэдэ, тэндэхи агаарынь ходо шиигтэй байдаг дээрэһээ олон хүн шара уһанай үбшөөр (ревматизм) үбдэжэ зободог. «Байгал шадарай шэдитэ уһаар» аргалуулха тухайда зүүдэлжэ хонохоһоо абан болодог юм хэбэртэй...

Шотландида буряад дуун хоёрдохёо зэдэлээ. Би Д-Д. Жалсараевай зохёоһон «Уянгын дуу» дуулааб. Тэрэнииемни шагнагшад ходол һайшаадаг байгаа.

Гэхэтэй хамта нёдондо Шотландяар ябаад ерэһэн Ким Базарсадаевай гүндүү һайхан хоолойе тэдэнэр мартаагүй. Би Буряадһаа хоёрдохи түлөөлэгшэ ошоо гээшэ аабзаб даа. Тингэжэ, буряадууд яһала дууша зон гэһэн тобшолол хэхэдэнь, һанаандаа һөөл баярлааб.

Географи шудалһан хүн бүхэнэй мэдэхээр, Шотланди хадаа [illegible]нглиин хойто зүгтэ оршодог. Тэндэ саһан удаан байдаг, тиимэһээ урда зүгэйхидынь санаар халтирхаяа тиишэ ошодог заншалтай юм ха. Байгаалинь яһала һайхан, заримдаа манай эндэхи нютагуудайхитай адлишаахаар. Гансал муу юумэниинь юуб гэхэдэ, тэндэ ходо шахуу манатай байдаг. Наран ходол бүүдэгэрээр харагдаха, заримдаа огто харагдахагүй. Заримдаа үглөөгүүр юм гү, али үдэшэ гү гэжэ мэдэхын аргагүй, ехэл уйдхартай болошохо юм.

Шотланди хадаа хадалиг орон. Хада уулануудай хабшуу газарнуудаар баригдаһан эртэ урда сагай хэрэмүүд (замок) мүнөөшье бии зандаа. Жэшээнь, бидэ суута Мария Стюартын хэрэмдэ хүрөө һэмди.

Гэхэ зуура «мүнгэнэйнгөө туулмаг» зузааруулха аргаяа бэдэрэгшэд хамаг тэдэ хэрэмүүдые туристнуудай газар болгонхой. Тиимэ болохолоороо, тэрэ хэрэмүүдэй гоё һайханиие дурдажа байгаад, айхабтар зар тунхаг болгодог...

«Шотланди—СССР» бүлгэмэйхид тэндэхи элдэб зиндаагай хүнүүдээр танилсаха арга бидэндэ олгохо гэжэ яһала оролдоо. Тиимэ зорилготойгоор бидэниие заримдаа айлаар тараажа гү, али студентнүүдээр хамта байлгадаг һэн. Бууһан газараймнай эзэд бидэниие һайнаар угтахын тула хүл хөөрсэг болодог. Һуулгаха-бариха газараа оложо ядан тухашарха юм. Манай эндэхидэл, айлшанай ерэһэнэй баярта гэжэ хүршэнүүдээ урижа, найр зугаа хэхые оролдохо. Теэд заб сүлөөгүй ябаһан бидэндэ тэдэнтэй удаан хүхижэ һууха һамбаа хаанаһаа олдохоб даа, концертдээ яаража ошолтой болохо.

Тиихэдэ шотландиинхид хониной мяха буряадуудтал адляар шанадаг юм байна. Гэдэһэ доторыень, мүн шуһыень (нарин гэдэһэндэнь!) шудхаад шанана. Бэшэмни яаһан юм, харин би ехэл амтархааб...

Тэндэхи хүн зон хүгжэмдэ угаа дуратай. Хэршье үгытэй һаа, ямар нэгэн хүгжэмэй хэрэгсэл заатагүй худалдажа абадаг заншалтай юм хаш. Булта шахуу дууша. Илангаяа бэлигтэ поэт Роберт Бёрнсын шүлэгүүдые дуун болгонхой. Шотландида үбгэн залуугүй тэрэ поэдые мэдэдэг, дууладаг.

«Шотланди—СССР» бүлгэмэй гэшүүдэй олонхидынь Зүблэлтэ орондо ерэжэ үзэһэн юм хэбэртэй. Тэдэнэр манай орон нютагуудые ехэтэ һайхашааһанаа, хотонуудаймнай үзэсхэлэн гоёые, гудамжануудайнь үргэниие зохидшооһоноо хөөрэхэ юм.

Нээрээшье, өөһэдынь томошье хотонуудай гудамжанууд даншье һаа уйтан, ордон, байшангуудынь үнгэ зүһэгүйнүүд. Бүхы барилгануудынь готическа гуримаар баригдаһан.

Гансал Эдинбургда ондоо. Георгиевска, готическа гуримаар (нэгэ хэды гэрнүүд «рококо» гэжэ стильтэй) баригдаһан хуушанай байшангууд мүнөөнэй архитектуратай һөөл тааруугаар зохилдон хабсаранги.

Суута Эдинбургска университедтэ хүрөөбди. Бэлигтэ поэт Роберт Бёрнс, уран зохёолшо Вальтер Скотт, мэдээжэ эрдэмтэн Чарльз Дарвин болон бусад суута ажал ябуулагшад тэрэ университедтэ һураһан намтартай юм гэхэ.

Эдинбургда хүшөөнүүдэй олон гээшэнь. Мэдээжэ хүнүүдтэ табигдаһан хүшөөнүүдһээ гадна, элдэб мантан томо шулуун дүрсэнүүд ябаһан лэ гудамжануудта, тэдэнэй бэлшэрнүүдтэ ушарха юм. Газаршадһаа тэдээн тухай асуухада.

— Хуушанай баяшуул өөһэдыгөө мүнхэлхэ гэжэ мүнгэ алта ехээр гаргашалдаг байгаа юм аабза,—гэжэ хэлэхэ юм.

Хоёр университедтэ хүрөө гээшэ хабди. Тэдэндэмнай студентнэрэй хабаададаг ород клубууд бии һэн. Тэдэнэй гэшүүдээр ород хэлэ, бэшэгэй факультедэй студентнэр абтадаг юм ха. Ород хэлээр, литературaар һүүлэй үедэ һонирходог болоһон дээрэһээнь тусхай факультедүүд, клубууд эмхидхэгдэнэ. Ород хэлэнэй факультет дүүргэгшэд һургуулинуудта ород хэлэ зааха багшанар болодог гэнэ.

Ерэһэн лэ хотодомнай толгойлогшонь (мэр) бидэнтэй уулзалга хэдэг һэн. Тиихэдээ шотландска үндэһэн хубсаһаараа бидэниие угтадаг байгаа. Тэрэнь—манайхлар юбкэ даа. Юбкэтэй эрэшүү
рахада, һөөлшье енеэдэтэй
байгша һэн.
Нэгэ портдо буухадамнай
корабль ерээд байгаа. Эхэ
холо ябаад, өөһэдынгөө
уулзахада, һөөл һайн даа, а
гээ харaһандал, баярлахаш
Шотландяар ябажа д
Лондондо ерэжэ, тэндэ гү
нообди. Лондон баһал мана
гаа.
Өөһэдынгөө элшэн сайду
гэ дахин наада табяабди.
сагуудтаа Лондон хотодой
саабди. Тэрэ хотын түүхэтэ
нуудаар ябагдаа. Суута В
хүүргэһээ эхилээд, святой П
сүмэ хүрэтэр ябахадаа, юу
раабди. Лондоной түүхэтэ
нууд тухай литературада һа
шэгдэһэн ааб даа. Тиимэһ
шэнэ юумэ нэмэжэ бирахаг
Королевскэ ордоной дэргэд
дог харуулшадай заншалт
гэлдээн тухайшье бэшэгдэ
даа. Зүгөөр нюдөөрөө тэрэн
рахадаа, би балайшье гоё
гүйб: сэдьхэл зүрхэ доһ
юумэн үгы, юуб гэхэдэ, х
хүгжэм доро (ямар нэгэн
тэ харaжа байһаншуу) саг
хара моритой харуулшад н
һаа үлүү тухай хугасаада б
гуримыень сахин һэлгэлдэ
Харин капиталис ор
«шэмэг» болоһон хиппинүү
раба гээшэбди. Элдэб шуу
носхолнуудаараа суурхаһа
кадили гэжэ талмай дээрэ
эндэ-тэндэ аниргүй һууна,
Хиппинүүд гээшэ хахархай-
хубсаһа үмдэһэн, нюур г
угаадаггүй, үһэ-зүһэеэшье
даггүй, хаанашье хүдэ
залуухан хүбүүд, басагад.
соёл болбосорол гээшые хү
тэнэй бии болгоһон эгэ
муухай юумэн гэжэ тоолод
хаш. Тиигэжэ тулхабааг
аашаараа обществодо эс
һэн һанаатай. Зүгөөр үгы
нүүдэй, хүдэлмэришэдэй
нэр хиппинүүд болодогг
даа. Тэдэш өөһэдыгөө т
хубсалхын тула, гэртэхинд
һалхын тула хүдэлжэ, д
аашалалдаха забдагүй бш
рин шадалтайхан интеллиге
бүлэдэ түрэһэн, гэдэһээ
гээшые үзөөгүй залуушуу
нүүд болоно. Ажал хэхэ д
гүй һаа, эдихээ арсадаггүй
тэдэниие түрэлхидынь тэж
Харин газарта ошоод я
Эхэ оронойнгоо һайханиие,
дэлгэрые, хүн зоноо
ехээр сэгнэжэ, һуранабди
һанааб.
«Харида ябахада һонин
Хариха дурамни хүрэнэ
гээд лэ түрэл нютагаа бус
хэдэ, ямар һайхам даа!..

К. ШУЛУН
БурАССР-эй габьяата арт

УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ ХОЛБООНДО

НАЙДАЛ ТҮРҮҮЛНЭ

Һаяхан Буряадай Уран зохёолшодой холбоондо ээлжээтэ среда боложо, сугларагшад байгша ондо түрүүшынгээ номуудые хэблүүлһэн залуу уран зохёолшодой творчестводо хөөрэлдөөгөө зорюулба.

Зүбшэн хэлсэлгэдэ Владимир Митыповэй «Ступени совершенства», Ким Балковай «На пятачке» гэжэ ород хэлэн дээрэ толилогдоһон повестьнуудай согсолборинууд, Даши-Дымбэрэл Дугаровай «Хара булган» гэжэ туужа ба Владимир Халхуевай «Нүхэдэй уулзалга» гэжэ рассказууд болон онтохонуудай согсолбори—хамта дүрбэн шэнэ ном зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаһан байна.

Энэ һонирхолтой хөөрэлдөөндэ республикымнай ахамад уран зохёолшод Д. Д. Хилтухин, И. Н. Мадасон, Б. С. Санжин, Ц-Д. Дондокова болон дунда наһанай зохёолшод И. К. Калашников, Н. Л. Рыбко, Ц. Р. Галанов, К. И. Ильин, В. К. Петонов ба литературада нэрэтэй боложо ябаһан олон залуушуул хабаадаа.

Үгэ хэлэһэн нүхэд байгша ондо хэблэлһээ гараһан шэнэ номууд тухай хэлэхэдээ, буряад совет литературада һүүлэй үедэ бэлигтэй олон залуушуул оробо гэжэ тэмдэглээ. Тэдэнэй бэшэһэн зохёолнууд темээрээ ондо ондоошье һаа, ехэ баян, уран бэелүүлэлгынгээ талаар һайн, удхаар хурса. Тиимэһээ мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлээд, эрдэм ухаагаа арьбадхаад байбал, саашадаа эрхим һайн, арадтаа туһатай зохёолнуудые бүтээхэ шадалтай байна гэһэн найдамжа үгэ хэлэгшэд дурсаа.

Жэшээнь, уран зохёолшо Ким Ильин Д-Д. Дугаровай «Хара булган» гэжэ повесть тухай хэлэхэдээ, автор зохёол соогоо ород буряад арадуудай хани нүхэсэл тухай ехэ һайнаар хэлээ, ангуушанай ушаралта ябадалнууд тухай хөөрэхэдөө, онсо өөрын зан абаритай, һонин хуби заяатай мүнөө үеын совет хүнүүдэй мартагдашагүй дүрэнүүдые харуулаа. Гэбэшье залуу зохёолшо хүнэй сэдьхэл, инаг дура харуулхадаа, дүршэлгүйдэһэнэйнь тэмдэг үзэгдэнэ, тиимэһээ Д-Д. Дугаровта мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ онсо шухала байна гэжэ тэмдэглэбэ.

Ким Балков «На пятачке» гэжэ ном соохи повестьнууд дотороо мүнөө үеын ой модоной үйлэдбэридэ ябаһан хүнүүдэй хуби заяан тухай һонирхолтойгоор хөөрэбэ гэжэ уран зохёолшо Н. Рыбко хэлээ. Илангаяа залуу зохёолшын мүнөө үедэ хүбүүд, басагадай энэ ажабайдалда яажа бэеэ олодогые, тэдэнэй зол жаргал, үнэн харгы ба хани нүхэсэл бэдэрһэн тэмсэлые зүбөөр харуулһан тухайнь тэмдэглээд, повестьнуудайнь хэлэнэй талаар тогтожо, зарим тэды һанамжа, дурадхалнуудаа хэлээ.

Уран зохёолшо И. Калашников шэнэ повестьнууд тухай хэлэхэдээ, В. Митыповэй зохёолнууд дээрэ онсо тогтоһон байна. Залуу зохёолшын гурбан богонихон фантастическа повестьнууд буряад литературада шэнэ жанрай бүтээлнүүд болобошье, урагшатай туршалга байба, эртэ урдын Египедэй фараонуудай ажабайдалһаа эхилээд, урдахи холын ерээдүй тухай эрдэмтэдэй холые хараһан һанамжанууд ба дурадхалнуудые уран зохёолой аргаар дамжуулаа гэжэ тэрэ хэлээ. Тиихэ зууралаа залуу зохёолшо фантастическа повестьнууд соогоо дэлхэйн эгээл ухаатай амитад болохо хүнүүдэй удаан хадуугдама образуудые харуулаа, һонирхон уншама зохёолнуудые бэшээ гэжэ тэмдэглэһэн байна. Гэхэ зуура, уран зохёол гээшэ гансахан ухаан бодолой гүнзэгые харуулаад болидоггүй, харин сэдьхэл шэнжэлһэн байдаг, тиимэһээ уншагшын сэдьхэлээ хүдэлмөөр, уйламаар ба баярламаар бэшэжэ һурабал, В. Митыпов саашадаа ехэ юумэ туйлаха гэжэ тэмдэглээ.

В. Халхуев залуушье һаа, ёһотой үльгэршэ хүн гэжэ уран зохёолшод И. Мадасон, Ц-Д. Дондокова, Д. Хилтухин гэгшэд хэлэбэ. Түрүүшынь ном соо оруулагдаһан онтохонуудынь арад зоной дунда хэлсэгдэдэг байбашье, нэгэ өөрын шэнжэтэй, тэрэнь В. Халхуевай үльгэршэ маягһаа, хэлэнэйнь нугалбариһаа ба онтохонуудай мэдээжэ сюжедүүдые өөрынхеэрээ хэрэглэжэ, шэнэ удха оруулһанһаань болоно. Гэбэшье түрүүшынь ном соо оруулагдаһан рассказууд уран зохёолой бүтээл сэхээр боложо шадаагүй, темээрээ гүйхэн байба гэжэ тэмдэглээд, В. Халхуев арадай аман зохёолой зүйлнүүдые суглуулха ба тэдэнэй маягаар шэнэ онтохонуудые, үльгэрнүүдые зохёохо ажалаа үргэлжэлүүлээ һаа, ехэ туһатай ажал хэхэ байна гэбэд.

Залуу зохёолшодой түрүүшын номуудые зүбшэн хэлсэлгэ дээрэ хамта арба гаран хүн үгэ хэлэжэ, һанамжануудаа дурдаа. Тэдэ бултадаа, залуу зохёолшодой түрүүшын алхамууд урагшатай байба гэжэ тэмдэглээ.

Д. ЭРДЫНЕЕВ.

«Совет Алас-Дурна» гэжэ выставкэдэ табигдаһан «Тундрын хабар» гэһэн яхад уран зурааша Иннокентий Избековэй зураг. А. МАНТАЕВАЙ буулгабари.

ОХ, ЭДЭ ТҮРЭНҮҮД, ТҮРЭНҮҮД...

ШОГ

1.

— Һэ, юрэдөө, Мархайн Жамбалтан хүбүүндээ түрэ хэхэнь гэлсэнэ. Юун гэтэрээ түрэнүүд болоно гээшэб, гээ. Энэ намарһаа хойшо долоодохи түрэ гээшэ,—гэжэ байжа минии түрэлэй һэльбээтэй Хяһуур Балдаахай гэжэ хүн үгэлбэ.

— Мархайн Жамбалтанай али хүбүүниинь бэ?

— Одхониинь. Яагаа түргэн ехэ болоод, һамга абасагаан байгшаб, шолмонуудшни, — гэжэ Хяһуур Балдаахай хамар дороо гүбэрөөд һалабагүй.

— Хэзээ түрээе наадахаяа һанаа юм?—гэжэ Балдаахайн юундэшье дураа гутаһыень ойлгожо ядан асуубаб.

— Шэнэ жэлээр наадаха гээ юм аа гү. Баһа нэгэ хониинһоо һалагдахань ха,— гээд Хяһуур Балдаахай шүдэнэйнгөө забһараар шэрд байса нёлбожорхибо.

— Үгы теэд, заатагүй хони бэлэглэхэ ёһотой юм гү?—гэжэ гайхабаб.

— Теэд бэшэ ондоо юугээ бэлэглэхэ хүнбиб? Буряад хүндэ хүн сагаан хонин гээшэшни хэшэгтэй амитан гэжэ тоологдодог юм гүбэ,—гэжэ Балдаахай намда ойлгуулба.

— Тинтэрээ хониндоо хара буугаа юм һаа, түрэдэ бү ошыш,—гэжэ зүбшэл үгэбэ гээшэб.

— Үгы, дөө, хүүгэмни, юу хэлээ гээшэбши? Нюураа хаанаа хээд ошонгүй байхабиб? Урина ха юм. Уряалтайл болоо ха даа, ошохо ёһотойш. Ошоол һаа, нэгэ юумэ бэлэглээгүйдэ аргагүй. Инмэл ёһо бшуу,— гэжэ тэрэмни хэлэбэ.—Мүнөөнэйшни түрэ һөөл нобшо, суутай сууряатай болошоо хаям даа. Бүхы түрэлхидынь, танил талануудынь сугларaад, үрдилдэжэ байжа, бэе бэеынгээ урда баян бүдүүнээ һайрхагша гү, али яагшаб, томо-томо, үнэтэй-сэнтэй бэлэгүүдые барисагаалдаха. Тинхэдэнь минии табан түхэриг һарбайха бэшэ хаямши. Адагынь 25-ые гү, али хун сагаан хони заалтай болохо. Ох, эдэ түрэнүүд, түрэнүүд,—гээд, Хяһуур Балдаахай хүндөөр һанаа алдаба.

2.

Һаяхан би багшаар хамта хүдэлһэн нүхэртээ уулзашооб. Амар сайнаа хэлсээд лэ, һониин-һорьмойгоо андалдаад, би ингэжэ асуубаб:

— Зай, нөөхил хуушан газартаа багшалнагши?

— Тиигэнэ.

— Багшанарай суглаа-хураал зарлагдаа гү?

— Үгы дөө.

— Һургуулиингаа хэрэгээр Улаан-Үдэ ерээ алтайш?—гэжэ байгаад (юундэшье хүниие гэнтэ доброосолбо һэнбиб?) мүшхэбэб.

— Үгы дөө. Түрын хэрэгээр ерээб.

— ??!

— Тиимэ Нагасымни басаган хадамда гараха һанаа...

— Тиигээд лэ нагасашни шамаяа түрын юумэндэ гэжэ эльгээгээ юм бы?

— Үгы бэд дөө. Нагасамнай мүнгэеэ тиигэжэ хүндэ найдахагүйхэн, хатуу гартай хүн ааб даа. Түрынгөө юумые бага багаар үниинэй бэлдэнхэй. Басагандаа гэр байрадань хэрэгтэй болохо хамаг зөөри хуу абанхай. Үгы юумэн үгы ааб даа.

— Теэд ши юушэн хүмши?

— Өөрынгөө зүгһөө барюулха бэлэг абахая ерээлдеэ. Хүдөөдэмнай мүртэй юумэн олдоодхндоггүй һэмнай даа,—гэхэдэнь:

— Нагасыншни басаган хэдытэйб?—гэжэ һурабаб.

— Мүнөө жэлдэ институт дүүргэһэн. Хорин хоёртой.

— Теэд залуу айлда номуудыел бэлэглыш, —гэжэ би ехэл баяртайгаар зүбшэл хэлэбэ гээшэб. Үгыемни таһа дүүрэхэеэ һанахадань, забда олгонгүй:

— Ябая түргөөр, «Тэрэнги», «Туяа», «Эрдэм» гэжэ магазинуудта элдэбын һонин номууд оронги гээ һэн. Шэнэ жэлээр дууһашаха. Мүнөөшни хүн бүхэн номой ангуушан болошонхой гүбэ,—гэжэ дээрэ дээрэһээнь үгэлөөд, ехэл мэгдүүгээр бидэндэ дүтэ байһан «Тэрэнги» тээшэ хамсыһаань таташабаб. Тэрэмни һөөл шархаахадал гэбэ.

— Үгы, янабши?—гэжэ бинь гайхаад зогсошобоб.—Ном бэлэглэхэ дурагүй гүш?

— Ном гээшэшни юунһээшье сэнтэй бэлэг ааб даа,—гээд тэрэм үг-маг гүбэрбэ.

— Теэд? Юундэ шархаагаа хүмши?

— Бишни урзанда абгынгаа хүбүүнэй түрэдэ ном бэлэглэжэ зутарһанһаа хойшо юу-хээ ойлгоогшоб. Хоца Намсараевай табан ботниe, «Амтатайгаар эдеэ яажа бэлдэхэб?», «Өөһэдөө оёжо һурагты» гэһэн номуудые бэлэглээб. Тинхэдэмни басага хүргэлсэжэ ерэһэн худагын түрүү гээ һэн гү, нэгэ тарган гэгшын һамган бодожо ерээд лэ:

Худагын бэлэг-номуудынь
Хулганын хибэдэһэн болоно аабза.
Тоомтой бэлэг-номуудынь
Тогооной табюур болоно аабза, —

гэжэ, улайтар-сайтарни дуулашоо һэн. Аргатай һаа, газар доро орошохо һэм. Одоошье муухай байгаа һэн даа. «Мүнгэ зөөрнеэ харамнаа гү, хэрэгтэ хэрэггүй саарһа-гуурһа түрэдэ бэлэглээ» гэжэ, хотоной хобуушад һайсал шэбир-һабир гэлдээ юм агша гээбы.

—Үе сагайнгаа эрилтэһээ гээгдэшэһэн, ухаа муутайшуул тиигээ юм ааб даа. Номһоо сэнтэй, мүнхэ бэлэг хаанаһаа олохо хүмши,— гэжэ бинь сэсэрхэбэб.

— Орхёо-оо! Хүндэ хэлсүүлэнхаар, нохойдо боруулаа һаа, дээрэ,—гэжэ нүгөөдэмни урдаа оруулбагүй. Тиигээд үнэтэй бэлэг бэдэрхэ гэжэ эд бараанай магазин руу гэшхэлшоо һэн.

* * *

Хүнэй үринэрэй хуби заяагаа холбожо байхада, заатагүй баян бүдүүнээ харуулхаяа оролдохо гэжэ хайшаа юм? Хэн нимэ хуули тогтоол гаргаһан юм? Минии толгой соо иимэрхүү асуудалнууд обогонолдон байгаа һэн.

«Ох, эдэ түрэнүүд, түрэнүүд?—гэһэн үгэнүүд сээжэ сооһоом мултаршаба.—Манай эндэхи комсомолшууд ямар гоёор, хүхюу зугаатай түрэнүүдые хэдэг гээшэб! Нютаг бүхэнэй комсомолшууд совет түрын ёһо гуримые гартаа абаха аабза»,—гэжэ һанаад, сэдьхэлээ амаруулаа бэлэйб...

Ц. ДОНДОГОН.

Зээзниие мэдэхэ гүт?

ЭГЭЭН БОГОНИ ГОЛ

Миссисипи дэлхэй дээрэхи эгээн ута мүрэн юм. Энээн тухай дүрбэдэхи классһаа эхилээд бүхы һурагшад булта мэдэхэ байха. Хэрбээ эгээл холо урдадаг ута голой байгаа хада, эгээн богони гол байха зэргэтэй. Тэрэ гол хаана гээшэб?

Грузиин геологууд тэрэниие Гаграда гэжэ баталнад. Тэндэ «Украина» гэжэ санаториһоо холо бэшэхэнэ Репруа гэжэ горхон далайда шудхажа байдаг. Тэрэнэй эхининь адагһаа оройдоо хорёод метр утатай. Репруа горхон газар дороһоо ехэ хүсэтэйгөөр сорголон гаража байдаг юм. Уһаниинь хүйтэн, амтатай, температурань түхэреэн жэл соо нэгэ хэмдээ—10 градус байдаг. Репруагай уһан хүнэй хоолдо хэрэглэгдэдэг юм.

Дондок УЛЗЫТУЕВ

ҮҮЛЭН

Үндэр тэнгэриин хормойгоор,
Үүдэн Сүмын оройгоор
Үрнэ зүг руу тэгүүлэн
Үнгэрнэ тэрэ үүлэн.
Олон уулын энгэртэ
Хонон үнжэн хэбтэнэ.
Онон голоо зубшажа,
Улам дээшээ дэгдэхэ.
Хаанаб даа, халюун талада
Хабтайжа гэнтэ унаха.
Хамаг хэшэгээ адхаад,
Манан боложо тунаха.

БУЛАША

Удхатай үгэ хэлэжэ,
Уладай дунда мүнхэрхэ
Даяанша хүнэй дабаан,
Зохёолшо хүнэй зориг лэ.
Хэмжүүртэй эдеэ эдижэ,
Хэмтэй ажал бүтээжэ,
Уһан гээшые гаталха,
Наһан гээшые эдэлхэ,
Тингэжэ, нэгэ нэгэ
Шиидэжэ, ошон ошодог лэ,
Дорой махабадыень
Шорой хушадаг лэ.
«Төөтэй бэе даа,
Тоотой наһан даа» гэжэ
Төөдэй хүгшэн зальбарха.
Тиинһээршье булаша дээгүүр
Хээрын һалхин зольборхо.
Гашуу үрмэдһэн, тэмээн табгай,
али халаахай гү
шорой дээрэнь ургаха.
Үнээрээ шүлэгшэ юм һаань,
Сэсэг ургаха.

ДҮН

Эхэ дайдаяа түхэреэлүүлэн
дуулааб.
Эхын тухай дуу, эсэгын тухай
дуу.
Жэлэй дүрбэн сагые
Жэгдэ хэлэжэ дууһааб —
Жэргэмэлтэ тала, уула
хүбшэтэйнь,
баран хуу.
Орон нютагһаа дэгдэн,
Огторгойгоорше дэлеэб,
Олон олон хотонуудаар
Орон доторoo эрьеэб.
Сэнхир ехэ Балтика, Дунда Азн
тухай
Сэдьхэлэйнгээ гүн сооһоо
уудалхадажа хэлээб.
Холшор наһанайм дуунуудые
Хонгёогоор дуулааб,
Хорёодтойхон наһанһаа
инаг дуранда һүгэдэн.
Холын холо нииcлэлдэ
эхэ дайдаяа магтааб,
Хори буряад зонойнгоо
уг унгинень дурдан.
Хэдышье, хэлээб гэхэдэ,
Хэһэн хэрэгни ахирхан.
Хэтын ехэ амидарал соо
дун хорхойн мүртэл,
Хотирно, бэтирнэ
Хооһон үгэнүүд, мүрнүүд,
Холоһоо,
арай арайхан
дуулдана хэды шүлэгүүд.
Үнэн бодото байдалые
Үгөөр хэлэн тобшолжо,
Үе наһан соогоо
Үрдингүйгөөр үнгэрхэб.
Үхибүүн балшар наһанһаа
Үбгэртэрөө дуулаашье һаа,
Үргэн зонойнгоо урда
Үрнтэй зандаал үлэхэб.

Хүлеэнэб, хүлеэнэб автобус—
Хүрэжэ ерэхээ болёо даа.
Хүйтэн жабар галзууржа,
Хүлыем хүлдөөхэ болоо даа.

Елүүр болошоо газаагуур,—
Ерэхэ, ошохонш түбэгтэй.
Ахнраар хүлөө татаал һаа,
Ара гэдэргээ тангайхаш.

Аян-аян-аюулай
Аванс гараа, аюулай.
Заян-заян-заюулай,
Зарплат гараа, заюулай.

ЗОРИГТУЕВ[...] ЧЕМПИО[...]

Спортсмен нэгэ дахин
һайн үрэ дүн туйлабал,
саг соо нютагайхидайнгаа
суурхажа ябадаг. Гэбэш
бүри түрүүлжэ ябаһан
сменэй бэлиг шадабари
байха гэжэ һананабта?
хүнүүдтэ атаархамаар ба
Боксоор ороной залуу
мүрысөөнүүдтэ хабаада
хоёр алтан медаляар
нагдаһан, ВСТИ-гэй
дент Борис Зорнктуев
славль городто болоһон
шүүлэй дунда түрүү
ээзлэлгын түлөө ороной ч
надта түрүүшынхиеэ хаб
сахадаа, студентнэрэй ду
ороной чемпионой хүндэт
зэргэдэ хүртөө гэжэ мэд
баярламаар байгаа. Бэл
дабарнтай спортсмен үшө
алтан медаль энгэр
зүүбэ.
Буряадай үшөө нэгэ
смен Иван Любчик энэ ч
надта гайхамшагта амжал
лаба. ВСТИ-гэй студент,
эй спортын мастер
Любчигые боксдо дурата
һайн мэдэхэ. Бусад горо
ринг дээрэ туйлаһан илал
дынь ехэхэн алдар суу т
дэ асараа.
Тэрэ түгэсхэлэй мүры
оролсожо, Украиныи
Кириченкэтэй уулзаба.
ченко Украиныи хоёр уда
пион болоһон, Советскэ С
1966 оной чемпион бай
И. Любчик хоёр раундада
гээ. Гэбэшье боксын дүр
дэһэнэйнгээ түлөө хоёр
зэмэ абаба. Тингэжэ Кир
днилэһэндэ тоологдоо.
Иван Любчик мүнгэн м
да хүртөө.

О. МЕРКУЛ[...]

ПРАВДА БУРЯТИ[...] МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕР[...]

Нэгэдэхи хуудаһанда:
тивна хүдэлөөе улам һайж
ха» гэһэн түрүү бэшэг.
эй обкомдо. Мухар-Шэбэр
магай «Искра» колхозой
низаторнуудай, Хэжэнгы
гай «50 лет Октября» со
хонишодой социалис уялг
Хоёрдохи хуудаһанда:
гаа харгыгаар» гэһэн В.
шинагай корреспонденци.
нэ маршрудаар» гэһэн ф
портаж. В. Окуневой ста
Гурбадахи хуудаһа
Д. Шекуновагай корресп
ци. АПН-эй материал.
саанаһаа абтаһан ТАСС-
дээсэлнүүд.
Дүрбэдэхи хуудаһанда:
хэнэй шэмэг, нюдэнэй хуж

Редакторай орлогш[...]
М. Н. НИМА[...]

● Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР. ● Н-03124. Зак. №